ከአዘጋጁ

የኢትዮጵያ ኢኮኖሚክስ ባለሙያዎች ማህበር በተለያዩ መስኮህ ኢትዮጵያ ያለችበትን ሁኔታ በመረዳት ዜጎች ጥርት □ለ □ፉራ ርክጅ እንዲኖራቸው ለማስቻል ከ1995 ዓ.ም. ጀምሮ ተከታታይ የውይይት መድረክ «ርክጅ 2020» በሚል በማዘጋጀት ላይ ይገኛል፡፡ በዚህ የውይይት መድረክ ላይ በተለያዩ ሙያና የሥራ መስክ ዕውቅና ያላቸው ኢትዮጵያውያን በተሰጣቸው ርዕሰ ጉዳይ ላይ □ሑ□ እያዘጋጁ ለታዳሚዎች እንዲያቀርቡ ይደረጋል፡፡ □ሚ□ፉ□ዉ ጽሑፍ «ኢትዮጵያ አሁን ያለችበት ሁኔታ ምንድነው? በዚህ ሁኔታ ብትቀጥል በ2020 የት ትደርሳለች? እንዴት ሆኖስ ወደፊት ልናያት እንፈልጋለን? ይህን ርዕይ ለማሳካት ከዛሬ ጀምሮ ከኢትዮጵያውያን ምን ማድረግ ይጠበቃል? » በሚሉ ጭብጦች ዙሪያ ያተኮረ እንዲሆን ይደረጋል፡፡

በዚህ መሠረት «ሰላመና ልማት በኢት□□□» በሚል በተ□ፉ□ «ርክጅ 2020» የውይይት መድረክ ላይ በተጋባዥነት □ቃሚ □ሑ□ ያዘጋጁት ረዳት ኘሮፌሰር መድህኔ ታደሰ ናቸው፡፡ ጹሑፋ በአሁኑ ሰዓት ያለውን አገራዊና አካባቢያዊ የፖለቲካ አለመረጋጋት በመዳሰስ ትኩረቱን ያደረገው የኢትዮጵያና የአካባቢው ታሪካዊና መዋቅራዊ ችግሮች፣ የግጭትና የፖለቲካ አለመረጋጋት መንስዔዎች፣ የመፍትሔ አቅጣጫዎች እና የኢትዮጵያ ዕጣ ፈን□ በሚሉ ጭብጦች ላይ ነው፡፡ ረዳት ኘሮፌሰር መድህኔ ታደሰ ላቀረቡልን ጽሑፍ እንደዚሁም ከታዳሚዎች ለተነሱ ጥያቄዎችና አስተያየቶች ለሰጡት አጥጋቢ ማብራሪያ የኢትዮጵያ ኢኮኖሚክስ ባለሙያዎች ማህበር ከፍተኛ ምስጋና ያቀርባል፡፡

በረ□ት ኘሮፌሰር መድህኔ ታደሰ ጽሑፍ ላይ ሙያዊ ትችት በመስጠት ውውይቱን ያዳበሩትንና ጥልቀት የሰጡትን ዶ/ር ካሳሁን ብርሃኑ እና ዶ/ር ዘውድነህ በየነ ላበረከቱት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ማህበራችን ምስጋና ያቀርባል፡፡

ጹሑፋ ብዙ ጠቃሚ ሃሳቦችን የያዘ ሲሆን፣ ኢትዮጵያ የረዥም ጊዜ □ሪ□ ያላትና ነፃነቷን □ብቃ የኖረች አገር ሆና ሳለች በስልጣኔ እጅግ ወደ ኃላ የቀረች፣ ችግሮቿም በአብዛኛዉ □ታሪካዊና □መዋቅራዊ ችግሮች ነጸብራቅ እንደሆኑ ያትታል፡፡ በመቀጠልም የግጭቶችና የፖለቲካ አለመረጋጋት መንስኤዎች የመንግስት ስልጣንና ሃብት መቆ□□ር ላጁ □ተኮሩ እንደሆኑ □ብራራል፡፡

ጸሐፊው ላቀረቧቸው መዋቅራዊና ፖለቲካዊ ችግሮች ዝርዝር የመፍትሄ ሃሳቦችን በመስጠት የኢትዮጵያ ዕጣ ፈንታን በማመላከት ርዕያቸውን እንዲህ በማለት ያካፍላሉ፡፡ ኢትዮጵያ «ኢኮኖሚዋ የበለፀገ፣ የዲሞክራሲ ተቋማት የተጠናከሩባት፣ በፖለቲካ አስተሳሰብና በዓበይት ኢኮኖሚ ጥቅሞች ላይ የተመሠረቱ ሁለት ትላልቅ የፖለቲካ ፖርቲዎች ለስልጣን የሚፎካከሩባት፣ የፖለቲካ አንድነትዋ የጠነከረ፣ አስተማማኝ የውስጥ ሰላምና የመከላከያ □ጁል ያላት፣ በኢኮኖሚና በዲሞክራሲ ረገድ በክፍለ አህጉሩ ከፍተኛ ጫና የምታሳድር እና ራስዋን አረጋግታ ክፍለ አህጉሩን ወ□ ሰላም እንዲሁም የኢኮኖሚና የፖለቲካ ትስስር የምትመራ» አገር እንድትሆን ነው፡፡

በዚህ ጹሑፋ ላይ በተችዎቹ የቀረቡት ተጨማሪ ማብራሪያዎች እንደዚሁም በታዳሚዎች የቀረቡ አስተያየቶች እና ጥያቄዎች ለነዚህም የተሰጡ ማብራሪያዎች በርዕሰ ጉዳዩ ላይ የተሻለ ግንዛቤ ለመፍጠር ጠቃሚ ሆነው ተገኝተዋል፡፡

የኢትዮጵያ ኢኮኖሚክስ ባለሙያዎች ማህበር የጽሑፋን አቅራቢና አስተያየት ሰጪዎችን በድጋሚ እያመሰገነ በዉጁጁቱ □ተ□ኙ ታዳሚዎች ላሳዩት ንቁ ተሳትፎ ያለውን አክብሮት ለመግለጽ ጁወ□ል፡፡

በመፊ ረሻም □□ህ እትም አንባቢዎች ጠቃሚ ሃሳቦችን ሊ□□ኙ እንደሚችሉ ያለንን እምነት እንገልጻለን፡፡

ሰላምና ልማት በኢትዮጵያ ዛሬና ነገ

ረዳት ፕሮ□ሰር መ□ህኔ □□ሰ

I. መፅቢ□

ይህ ርዕስ የቀረበበት ወቅት አገራዊና አካባቢያዊ ሰላምና የፖለቲካ መረጋጋት ጥያቄ ውስጥ የገባበትና የነገሮች የወደፊት አቅጣጫ በግልጽ ባልታወቁበት ከመሆኑ አንፃር ወቅታዊነቱም ፈታኝነቱም አያጠራጥርም:: ከውስጥ ብንጀምር □1997 ብሔራዊና አገራዊ ምርጫ እንደታሰበው የፖለቲካ መረጋጋትና □□ሞ□ራሲ ሽፅፅር ባላመጣበት እንዲሁም የአገሪቱ የቆዩና የቅርብ □□ □□ለቲካ ችግሮችና ግጭቶች የሚፈቱበት አቅጣጫ ያልተጨበጠበት ወቅት ሲሆን የምስራቅ አፍሪቃ ቀንድ አካባቢን ስንመለከት ደግሞ የሶማሊ□ ቀዉስ ባልበረደበት፣ የሱዳን ውስጣዊ ችግሮች በተባባሱበት፣ በኬንያ አዲስ ድህረ ምርጫ ቀውስ በተንሰራፋበትና የኢትዮጵያና የኤርትራ ፖለቲካዊና ወታደራዊ ግጭት መቋጫ ባጣበት ወቅት ላይ ነን::

□ም□ስሰው ርዕሰ ጉዳይ ሰፊና የተወሳሰበ ከመሆኑ አንፃር ሁሉንም በሚገባ ለመመርመር ባይቻልም የኢትዮጵያና የአካባቢው ሃገሮች ዓበይት መዋቅራዊ ችግሮች በመተንተንና አሁን ለሚገኙበት ሁኔታ ያደረገው አስተዋጽኦ በማብራራት የኢትዮጵያ የሰላምና የልማት ዕድሎች በምን ሁኔ□ ላጁ □ንደሚገኙ ለመ□ቆም □ሞ□ራለሁ:: በዚህ ላይ ተመስርቶም የአገሪቱና የአካባቢው የወደፊት ዕጣ ፈንታ ምን ሊመስል እንደሚችል በመጠኑም ቢሆን መተንበይ ቢከብድም የማይቻል አይሆንም የሚል እምነት አለኝ::

አቀራረቤን መልክ ለማስያዝ በሚከተለው አኳኃን ከፋፍየዋለሁ::

1. የኢትዮጵያና የአካባቢው ታሪካዊና መዋቅራዊ ችግሮች
2. የግጭትና □□ለቲካ አለመረጋጋት መንስዔዎች
3. የመፍትሔ አቅጣጫዎች
4. የኢትዮጵ□ ዕጣ ፈንታና ልትደርስበት ትችላለች ብጽ □ምመኘዉ □ረጽ

II. መንደርደሪ□

የአፍሪቃ ቀንድ አገሮች የቋንቋ፣ □ባህል፣ □ታሪክና የተፈጥሮ ሃብት ወ□ተ... ትስስር ያላቸውና ሰላሙም ሆነ ልማቱ እንዲሁም የግጭቶች ሁኔታ የተሳሰረ እንዳውም የአንዱን አገር ችግር ከሌላው የማይለይበትና በ□ፀ□ □ተቆራኘበት ሁኔታ ነው:: ክፍለ አህጉሩ የአፍሪቃና የመካከለኛ ው ምስራቅ መገናኛ ከመሆኑ አንፃር የግጭት ስርዓቱና የ□ለቲካ አለመረጋጋቱ መል□□ም□ራዊ አድማስ የሰፋ መሆኑ አያከራክርም:: የምስራቅ አፍሪቃ ቀንድ አገሮች በተለይም ኢትዮጵያ የረዥም ታሪክና ስልጣኔ ባለቤት ቢሆኑም በርስበርስ ጦርነት ሲማስኑ፣ በድህነት ሲሰቃዮና በ□ረ-ዲሞክራሲ ስርዓቶች ሲማቀቁ □ቆ□ ናቸው:: ባጭሩ ሰላም፣ ልማትና ዲሞክራሲ ርቆባቸው የቆዩ አገራት ያጠቃለለ ክፍለ አህጉር ነው ማለት ይቻላል:: ጁህ □□ለ አህጉር በተለያዩ ስልጣኔዎች መፈጠርና መዳከም፣ መወራረስ እንዲሁም በመል□□ም□ራዊ □□ታው የተነሳ ውሱን ሃብት ለመቆጣጠር በየደረጃው ብዙ ግጭቶች የተካሄዱበትና አሁንም ግጭቶቹ ሳይበርዱ የቀጠሉበት ክፍለ አህጉር ነው:: በአንድ በኩል በህዋብ ብዛትዋ ቀዳሚነት ያላትና በአካባቢው በማዕከልነት የምትገኝ ኢትዮትያ ከሁሉም የአካባቢው ሃገራት ጋር የምትዋሰንና በ□ህ በግጭቶች

ረዳት ኘሮፌሰር መድህኔ □□ሰ Center for Policy Research and Dialogu □ሚባል ለትርፍ ባልተቋቋመ ተቋም ውስጥ የሰላምና ደህንነት ዲቪዥን (Peace & Security Division) ዳይሬክተር ናቸው:: ረዳት ኘሮፌሰር መድህኔ ታደሰ በኮተቤ መምህራን ኮሌጅ □□ሪ□ መምህር ሆነው በረዳት ኘሮፌሰርነት አስተምረዋል:: በአፍሪካ ቀንድ በግጭትና ደህንነት (Defence, Conflict and Security) ተመራማሪ ናቸው:: በርካታ መጽሐፍ አሳትመዋል:: የተለያዩ መጣዓ□ (Article) በጆርናል እና በተለያዩ ህትመቶች አውጥተዋል::

□ተዓ ለቀለቀና የትርምስ አካባቢ የመረጋጋት ሚና ልትጫወት የምትችል ሆና የተፈጠረች ሃ□ር ነች።

በሌላ በኩል ከተፈጠረችበትና ከአመሠራረትዋ ፋር □ተ□□□ □□ለቁ ችግሮች እንዲሁም ከጎረቤቶችዋ ጋር ካላት የተበላሸ ግንኙነት የተነሳ አ□ራቱ የማረጋጋት ሚናዋን እንዳትጫወት □□ረዉ የያዝዋት ሃገር ነች።[1] እነዚህ የኢትዮጵያን የማደግ አቅም ያዳከሙ ችግሮችና ሁኔታዎች በቀላሉ የማይፈቱ በኢትዮጵያና በአፍሪቃ ቀንድ አወቃቀር ላይ የተመሰረቱ ጥልቅና ከባድ ፈተናዎች ከመሆናቸው በላይ ከ□ለቲካ ኃይሎች (የውስጥና የውጭ) የማድረግና የመለወጥ ወጅም □መ□ታት አቅም በላይ ሆነው ይገኛሉ። ሆኖም የበሰለና አቅም ያለው እንዲሁም ጠቃሚ ፖሊሲዎችን የተከተለ የፖለቲካ አመራር ሲገኝ ችግሮቹ ሊፈቱበት የሚችሉበት ሁኔ□ ጨርሶ የለም ማለት አይቻልም።

የኢትዮጵያ ዋነኛ ጥንካሬዎችና ድክመቶች የሚመነጩት ካለፈውና በአንፃራዊነት ልዩ ከሆነው □ሪኳ ነው። ይህ ልዩ የኢትዮጵያ □ሪ□ ከአፍሪቃ ቀንድ ፖለቲካዊና ማህበራዊ አወቃቀር ጋር ተዳምሮ ለአገሪቱ የዛሬውና የወደፊት የሰላምና የልማት አቅጣጫ ወሳኝነት አለው። የሚቀጥለው ክፍል ይህንን ሁኔ□ ለመ□ሰስ ጁሞ□ራል።

1. □ሪካዊና መዋቅራዊ ችግሮች

ልዩ ከሚባለው የአገሪቱ □ሪካዊ □ር ብንጀምር ኢትዮጵያ የረዥም ጊዜ ታሪክ ያላትና ነፃነትዋን ጠብቃ የኖረች ሃገር ብትሆንም የቅኝ አገዛዝ ኢኮኖሚያዊ ክስተቶች ያልተጋራችና በስልጣኔ ያልተራመደች ሆና ቆጁ□ለች። በሌላ በኩል የኢትዮጵያ አመሰራረት ከዉስዓ ኃይሎች መሪነትና ወሳኝነት ጋር በ□ፀ□ □ተቆራኘ ከመሆኑ አንፃር ዘመናዊው የመንግስት ስርዓት በመሰረቱትና እንዲሁም በሂደቱ ከተሳተፉት የማህበረሰብና የብሔር ክፍሎች ውጪ ያሉትን ሃይሎች በሚገባ ማስተሳሰር ያልቻለ የፖለቲካ ሂደት □ፈጠረው የተለየ የማንነት ጥያቄ ውስጥ የገባች ሃገር ነች።[2] በተጨማሪም ነፃነትዋን አስጠብቃ ግን ደግሞ ከው□ ዉ □ለም ፋር የሚኖራትን የፖለቲካና የኢኮኖሚ ትስስር አላልታ በቆየች አገር ለረዱም ጊዜ የፊውዳልና ንጉሳዊ አገዛዝ ምናልባትም ከሚገባው በላይ የቆየ የአ□አዊ አገዛዝ የፈጠሯቸው ፖለቲካዊ ሁኔታዎች ደም ላፈሰሱና ተከ□□ጁ ለሆኑ ጽንፈኛ ለውጦች (አብዮቶች) የተዳረገች አገር ነች።[3] እነዚህ ክስተቶችና ልዩ (በአፍሪቃ □ረጃ) □ሪካዊ ሂደቶች አሁን አገሪቱ ለምትገኝበት የፖለቲካ ቀውስ፣ የማንነት ፋክክር፣ የዲሞክራሲ ሽፅፅር ምጥ፣ የስርዓተ መንግስት ጥያቄ ውስጥ መግባትና የግጭቶች ውስብስብነት ውስጥ ሳይከታት አልቀረም።

በሌላ በኩል ግን የኢትዮጵ□ ችግር የአጠቃላይ የአካባቢው □ሪካዊና መዋቅራዊ ችግሮች አካልና ነፀብራቅ ነው። እነዚህም:-

1. ኋላቀርነትና ድህነት፣
2. በአገራት የተከፋፈለ ግን ደግሞ □ተሳሰረ □ህዌብ፣ □እምነቶች ግንኙነትና ልዩነት፣
3. የሃብት መመናመንና የአካባቢ መራቆት፣
4. ደካማና ፀረ-□ሞ□ራሲ መንግስታት፣
5. በፅ□ትና በጦርነት የተከማቸ □ባሳ፣
6. የስትራቴጃዊ ኢኮኖሚ ጥቅሞች □□□ር፣

---

[1] Christopher Clapham, 'An Introduction to the Ethiopian Political System. Unpublished Memo. 2001, Addis Ababa

[2] Teshale Tibebu.1995. The Making of Modern Ethiopia, 1896 - 1974. Lawrenceville: Read Sea Press. Erlich Haggai □ተባለ ተመራማሪም ተመሳሳይ ትንተና አቅርቧል።. ከሌሎች የአፍሪቃ ሃገሮች በተለየ መልክ የኢትዮጵየ ዘመናዊ መንግስት ስርዓት አመሰራረት በዉ□ ኃይሎች ሳየሆን ከተወሰነ አካባቢ በበቀሉ የ□ለቲካና ወታደራዊ ኃየሎች ላይ ከመመስረቱ አንፃር ብዙ ብሔሮችና ሃይማኖቶች ባሉባት አገር ጽንፈኛ የሆነ የብሔር ጥያቄ □ንዲነሳ የራሱ አስተዋጽኦ አ□ርጓል።

[3] □1966ቱ ደም አፋሳሽ አብዮትና የ1983ቱ ለውጥና ተከትሎ □መ□ዉ ስር-ነቀል ኢትዮጵያን የማዋቀር ጉዞ የኢትዮጵየ ልዩ ታሪክ ውጤቶች ናቸው። ምናልባትም የአፄው አገዛዝ ራሱን በሂደት ቢያሻሽል ወይም ትንሽ □□ለቲካ ሂደቱን ቢያሰፋው ደርግ አይመጣም ነበር። □ንዲሁም ደርግ ያደረገውን ባያደርግና የሆነውን ባይሆን ኖሮ የ1983ቱ ለውጥ ትንሽ የተለየ ይሆን ነበር። ወዘተ...

7. የተሳሳተ የግጭቶች አፈታትና ኋላቀር □□ለቲካ ባህል፣

ከላይ የተጠቀሱት ታሪካዊ ችግሮች በሙሉ አንድ በአንድ መዳሰስ ባይቻልም ዋና ዋናዎቹን በማንሳት እስከምንገኝበት ወቅት ድረስ ያላቸውን ተጽዕኖ መተንተን ይቻላል:: ለምሳሌ ለግብጽ የአባይ ወንዝን የመቆጣጠር እንዲሁም ለኢትዮጵያ የባህር በር □ማፅኘት ጉዳዮች ባለፉት ምዕተ ዓመታት እን□ሸው ሁሉ አሁንም በቀላሉ የሚተው ጥያቄዎች አልሆኑም:: ይህ ችግር በእጅጉ ከአካባቢውና በውስጡ ከሚገኙ አገራት አወቃቀር ጋር በ□ፀ□ □ተቆራኘ በጊዜ ሂደት ሊፈ□ ያልቻለና አሁንም ወሳኝ የፖለቲካና ጂኦስትራቴጂ ጥያቄ ከዛም አልፎ የህልውና ጥያቄ ሆኖ ቀጥሏል:: □ንዳለፉት ምዕተ ዓመታት ሁሉ የድንበር ጉዳይንም ብንወስድ አሁንም አሻሚና አከራካሪ ብሎም የግጭት መንስዔ ሆኖ ቀጥሏል:: ድንበሮች አሁንም የህዝብን ልብ ይስባሉ፣ ማንነትን ይፈታተናሉ፣ መፅፅስታትን ያስጨንቃሉ፣ የታጠቁ ኃይሎችን ያዋጋሉ:: በክርስትናና በ□ስልምና የአገዛዝ ስርዓቶች ለብዙ ምክተ □መታት (ከመካከለኛው ዘመን ጀምሮ) መካከል ሲደረግ የቆየው የሃብት ቁጥጥርና የማንነትና ወታደራዊ የበላይነት ትንቅንቅ መልኩን ከመቀ□ሩና ዓለማቀፋዊ ቅርጽ ከመያዙ በስተቀር አሁንም አለ::[4] የነዚህ መሰሉ ግጭቶች ምንጭ ኢትዮጵ□ ባትሆንም ወሳኝ □ተሳታፊነት ሚና ይዛ ቀጥላለች::

□ነዚህ ግጭቶች በሚያስገርም ሁኔ□ ለምክተ □መታት ከመቀጠላቸው ባሻ□ር አሁንም የኢትዮጵያ ህልውናና የአካባቢው የሰላምና የልማት ሁኔ□ □የወሰኑ ይገኛሉ:: መንግስታት ቢቀ□□ሩም ችግሮቹ □ምብ□ም አልተቀየሩም፣ መዃቅራዊና ጥልቅ ናቸውና:: ለዚህም ነው አብዛኛዎቹ የአፍሪቃ ቀንድ አገሮች መንግስታት ጠንካራና የሚያስራ □□ለቲካ መፍትሔ አቅጣጫ (Political Formula) ወጀም የተሻለ የኢኮኖሚ ህላዊ (Economic Viability) ወጀም አስተዳደር የሚያጎናጽፍ ርምጃ መዉሰ□ □ቃታቸው:: አብዛኛዎቹ □ዔ ፓርቲዎች □ለጁ □ተ□ፈ□ሩት ታሪካዊና መዋቅራዊ ችግሮች የወለዷቸው □ናም የችግሮቹ ዉ□ቶች ቢሆኑም የፈጠርዋቸውን ችግሮች መፍትሔዎች መሆን ግን የተሳናቸው ይመስላሉ::[5] ይህ ችግር በ□ጅጉ ተንሰራፍቶ ከቆየው ድህነት፣ የመልካም አስተዳደር □ጦትና በሚ□ብ ካልተሳሰሩ □ተለ□□ ማንነቶችና □ምነቶች፣ □ን□ሁም ግጭቶች ራሳቸው ከተውት ጠባሳ ጋር ተዳምሮ የተረጋጉ መንግስታትና የተረጋጋ አካባቢያዊ የግንኙነት ስርዓት □ንዲፈጠር አላደረገም:: የሱዳን □ንደአገር የመቀጠል ፈተና፣ የኤርትራ ነፃ ሃገርነት ጭንቀት፣ የኢትዮጵያ የውስጥ ሰላም □ጦትና የዲሞክራሲያዊ ሽግግር ፈተና □ና በሶማሊያ የመንግስት መሞት ክስተት የዚሁ ነፀብራቆች ናቸው::

2. □ግጭትና □□ለቲካ አለመረጋጋት መንስዔዎች

ከላይ በተጠቀሰው ታሪክና አወቃቀር የተነሳ በአካባቢው የሚገኙ መንግስታት የሁሉንም የሚያስተዳድሩትን ህዌብ ፍላጎትና ቅርጽ የሚወክሉ ሆነው ሊ□□ሩ አልቻሉም:: የተለየ አካባቢ ህዝብ ፍላጎትና አመለካከት የሚወክሉ ኃይሎች የሚቆጣጠሯቸው መንፅስታት የውስጥና የውጭ ግጭቶች መንስዔ መሆናቸው አልቀረም::

□ንዲሁም ከላይ የተዘረዘሩት ዋና ዋና ታሪካዊና መዋቅራዊ የግጭት ክስተቶችና መስመሮች እየተባባሱና ስር እየሰደዱ ጦርነትና ብጥብጥ ከማስከተላቸውም በላይ የተፈጠሩት ግጭቶች በራናቸው ሌሎች ዉስብስብ ሁኔታዎች □□ወለ□ ተቀ□□ጁ የሰላምና የልማት ችግሮች መ□ጠራቸው አልቀረም:: ለዚህም ይመስላል ትልቁ የግጭትና የጦርነት ምንጭ (ያለፉት ፌርነቶች ራሳቸው) የሆኑበት ደረጃ ላይ የምንገኘዉ::[6] ጦርነቶች ልማትን ያሰናክላሉ፣ ማህበራዊ ግንኙነቶችን ያወሳስባሉ፣ ህዝብንና መንግስታትን ያዳክማሉ፣ ወታደራዊ አስተሳሰብን ያጠናክራሉ፣ የችግሮች በሃይል የመፍታት ባህልን □□ለብ□ሉ፣ □ሞክራሲና መልካም አስተዳደርን ያጨናግፋሉ፣ ፖለቲካዊና ማህበራዊ አንድነትን ይንዳሉ መሬ ረሻም □ፅ□ት አዙሪትን ያጠናክራሉ:: በ□ህም □ተነሳ በምስራቅ አፍሪቃ ቀንድ በ□ጁል □ተ□□□ፅ□ት ራሱ በራሱ የሚራባና (Self-reproducing) ለማጥፋት በጣም የሚያስቸግር ሆኖ የሚገኘዉ::

---

[4] Alex DeWaal 2003. Identifying and Preventing Conflicts in the Horn. In conference to Launch an IGAD Strategy for Peace and Security in the Sub-region. Khartoum.

[5] Medhane Tadesse. 2003. Turning Conflicts to Cooperation: Towards and Energy-Led Integration in the Horn of Africa. FES.

[6] Alex DeWaal 2003. Identifying and Preventing Conflicts in the Horn. In conference to Launch an IGAD Strategy for Peace and Security in the Sub-region. Khartoum.

አብዛኛዎቹ ግጭቶች የሚፈጠሩት በመንግስት ስልጣንና በሃብት መቆ□□ር Disputes over Power (ሁለቱም በ□ም □ተቆራኙ በሆኑበት ሁኔ□) ዙሪያ ሲሆን የግጭቶቹ ደረጃ ግን ይለያያል:: ማዕከላዊ መንግስትን ለመቆጣጠርና በመንግስታት መሃል ከሚደረግ ግጭት በተጨማሪ ከባቢያዊ የህዝብ ግጭቶች የተንሰራፋበት ክፍለ አህጉር ነው:: የማዕከላዊ መንግስት ስልጣን መቆጣጠር በምስራቅ አፍሪቃ ቀንድ አገሮች ዘንድ በጣም ወሳኝ የጋለ ፉክክር የሚያስነሳ የህልውና ጉዳይ ከመሆኑ የተነሳ በመንግስት አልባዋ ሶማሊ□ □ኳ ገና ለገና ወደፊት የሚፈጠረው መንግስት ለሚፈጥረው ጥቅምና ጉርሻ (rewards of state power) በማሰብ ርስ በርስ መ□□□ሉ ቀጥሏል:: መግግስትን መቆጣጠር ከሽልማቶች ሁሉ ትልቁ ሽልማት ነው:: በመንግስታት መሃል የሚደረጉ ግጭቶች መነሻቸው ብዙ ቢሆኑም በ□ፀ□ ከዚሁ ጋር ይያያዛው:: አከራካሪ ድንበሮችና በአካባቢው የሚገኙ ብሔሮች ከተለያዩ ማዕከላዊ መንፅስ□ት ጋር ያላቸው ያልተስተካከለ ግንኙነት □ንዲሁም ማዕከላዊ መንግስታት ከወሰን ክልሎች አንፃር የሚከተሉት ከፋፋይ ወ□□ራዊ ስትራቴጂ ለአካባቢው አለመረጋጋት አስተዋጽኦው ከፍተኛ ነው:: የመንግስታት በጎረቤታቸው ጉዳዮች ጣልቃ የመግባት አዝማሚያ ከዚህ ይመነጫል:: ስለሆነም የትኛውም ዓይነት የውስጥ ችግር የአንድ አገር የውስጥ ችግር ሆኖ በጭራሽ ሊቆይ አይችልም::

ባ□ቃላጁ ሲታይ ግን በምስራቅ አፍሪቃ ሃገሮች በሙሉ ማለት ይቻላል አለመግባባቶችና ግጭቶች ወደ አመጽና □ም መ□ሰስ □ሚ□መሩት ሁለት ነገሮች ሲገናኙ ነው:: □ዚህም በአንድ አካባቢ የሚፈጠር ሽኩቻ (local dispute) □ና የማዕከላዊ መንግስታት አላግባብ ስልጣን አጠቃቀም (misuse of power of control governments) ናቸው:: ስለሆነም የአካባቢ ትናንሽ ግጭቶች አፈታትና የመንግስታት ስልጣን አጠቃቀም በ□ም ትኩረት የሚያሻው ጉዳይ ነው::

ድህነት በተንሰራፋበት፣ ማህበራዊ ግንኙነት (Social Capitalን ጨምሮ) በተዳከመትና በተበጣጠሰበት፣ ኋላቀር □□ለቲካ ባህል በነገሰበትና ሰላማዊ የግጭት አፈታት መንገድ (Civil dispute mechanism) በሌለበት፣ የሃብት መመናመንና ውሱን ሃብት ለመቆ□□ር በሚ□ረፅ □ርስ በርስ በማይተማመኑና በሚፎካከሩ □ጁሎች መሃል ግጭትና ፉክክር በተንሰራፋበት፣ የመንግስታት አቅምና ተቀባይነት በተሸረሸረበት ሁኔ□ ሰላምና ልማት ማረጋገጥ አይቻልም:: ይህ ሁኔ□ ከአካባቢያዊ ቀውስና አለመረጋጋት ጋር ተዳምሮ የምራስቅ አፍሪቃ ቀንድ ሁኔታ በእጅጉ አሳሳቢ ከማድረጉም ባሻገር የኢትዮጵያን የአሁኑና የወደፊት ዕጣ ፈን□ በ□ፀ□ □ሚወስንበት ደረጃ ላይ እንገኛለን::

3. የመፍትሔ አቅጣጫዎች

የኢትዮጵያ ህልውናና የወደፊት አቅጣጫ የሚወስኑት ሁኔታዎች ስናይ ከላጁ የተጠቀሱትን ችግሮች ከመፍታትና ካለመፍታት ጋር ይገናኛል:: መፍትሔዎቹም የሚከተሉት ናቸው::

ጦርነቶች የፈጠርዋቸውን ድምር ውጤቶችን አንድ በአንድ መቅረፍ:: ይህ በተለያየ ወቅት የተከማቸና □ተበታተኑ የጦር መሳሪያዎችን ማጽዳት ብቻ ሳይሆን ከሱ ጋር □ተቆራኙ አስተሳሰቦችን ማስወገድ ይጠይቃል:: ከዚህ አንፃር:-

1ኛ. Demilitarization በተለጃም የደህንነትና የፀጥታ አካላት ለውጥና ማሻሻ□ □ሮፅራም (Security Sector Reform SSR)) መቀየስና ማስኬድ በእጅጉ ለክፍለ አህጉሩና ለኢትዮጵያ ወሳኝ የሰላምና የልማት መንገድ ጁመስለኛል::[7]

2ኛ. የሰላማዊና □ለቲካዊ የግጭት አፈታት ዘጼን መጠቀም ችግሮችን በኃይል የመፍታት አካሄድ ማቆም እንዲሁም □ተለ□□ ማህበራዊና ባህላዊ፣ የእምነትና የሲቪል ማህበረሰብ ተቋማት እንዲንቀሳቀሱና እንዲጠናከሩ መ□ቀ□ ብሎም በግጭት አፈታት ላይ የሚኖራቸው ሚና ማጎልበት:: □ምስራቅ አፍሪቃ ቀንድ የብዙ ሲቪላዊና ባህላዊ የግጭት አፈታት ዘጼዎች አቅምና ተሞክሮ □ለዉ አካባቢ ከመሆኑ አንፃር ግጭቶችን ለመ□ታት ከታጠቁና ካል□□ቁ □□ለቲካ ኃይሎችና መንግስታት አካሄድ ውጪ ያሉትን መ□ተሽ::

3ኛ. የፖለቲካ ሂደቱ ልዩነቶችን ከማስተናገድ በተጨማሪ ህዝቡን በሚ□ስተሳስሩ ጉዳዮች ላይ እንዲያተኩር ማድረግ:: ጠንካራ የሲቪል ማህበረሰብና አገር እንዲሁም ዲሞክራሲ ማስፈን የሚቻለው የህዝቦች አስተሳሰብና ራዕጁ ወ□ አንድ አቅጣጫ ማለትም ሰላምና ልማት እንዲያተኩር ሲደረግ ነው:: ጠንካራ አገርና መንግስት እንዲሁም ተመሳሳ ራዕይና □ተባበረ □ዞ በሌለበት ሁኔታ ሰላም ልማትና ዲሞክራሲ መፍጠር አይቻልም::

[7] Medhane Tadesse. 2007. Overcoming Challenges to Security Sector Reform in the Horn of Africa. CPRD. ISS Monograph Series No. 135.

በታሪኩና በወደፊት ህልውናና ጉዞዉ ላጁ □ማይስማማ ህዝብ ይዞ ልማትና ዲሞክሲ አይ□ሰብም፣ (There is no democracy without the State) State አገር፣ ህዝብና ታሪኩንም ጁፊ ምራል:: ጁህ ዓ□ቂ ዉስዓ በገባበትና የኢትዮጵያ አገርነትና አንድ □□ለቲካ ማህበረሰብነት አከራካሪ በሆነበት ሁኔ□ ሰላም □ሞ□ራሲና ልማት ማስፈን አስቸጋሪ ይሆናል::

4ኛ. የዲሞክራሲ ሂደቱን ማስፋትና የዲሞክራሲ ተቋማትን ማጠናከር:: ዲሞክራሲ ሂደት ነው:: ሂደት ብቻውን አለ ተቋም ግን የትም አያደርስም:: በኢትዮጵያ ሁኔ□ ብ⊟ ነገሮች (ስር□ተ መንግስቱ ባጠቃላይና የመንግስት መዋቅሮች ህግጋትና አካሄዶችን ፊ ምሮ) ጥያቄ ውስጥ በገቡበት (Contested በሆኑበት) ሁኔ□ ጠንካራና በአንፃራዊ መልክ ነፃ ወጁም □ለተኛ ብሔራዊ ተቋማት ሳጁመሰረቱ □□ሞ□ራሲ ሂ□ቱ ማስፋት፣ ምር□ - ችን በተከ□□ጁ ማካሄ□ □ቃሚ ቢሆንም ጠንካራ የዲሞክራሲ ተቋማት ሳጁ□□ሩ □አገሪቱ ዘረፈ ብዙ ግጭቶች ሊ□ቱ አይችሉም:: □ሞ□ራሲን ከማጠናከር አንፃር እና መልካም አስተዳደርን በማስፈን ብቻ ሳይወሰን ጠንካራ ተቋማት (እንደፓርላማ፣ ፍትህ፣ ሚ□□) መ□□ር አሁን ያሉትን በትጥቅ የተደገፉ ግጭቶች ጭምር ማስተንፈሻና መፍቻ ሆኖ ሊያገለግል ይችላል:: ይህ አካሄድ የሲቭል ማህበራትንና ነፃ ማህበራዊ ተቋማት ከማጠናከር እንዲሁም እንደባህል ችግሮችን በኃይል የመፍታት አቅጣጫ መቀነስ ጋር ተዳመሮ ዋነኛ ው የአገሪቱ የፖለቲካ ችግሮች ለመ□ታት ወሳኝ ሚና ይኖረዋል::

በ□ህ ላጁ ዉታደራዊ ቅራቶችና አስተሳሰቦች ማስወገድና የደህንነት ተቋማትን ማሻሻል፣ በሲቭልና ዲሞክራሲያዊ አመራር ስር እንዲውሉ ማድረግ ተጨምሮበት የኢትዮጵያ የፖለቲካ አለመረጋጋት ችግሮችን ለመፈታት ወሳኝነት ይኖረዋል::

ከላይ ከተጠቀሱት ጋር ተዳምሮ

- የህግ የበላይነትን ማስፈን፣
- ነፃና ጠንካራ የኢኮኖሚ ተቋማት እንዲፈጠሩና እንዲጠናከሩ ማበረታታት
- ኢትዮጵያ ለአንድ □ርቲ (አንድ አመለካከት) አገዛዝ ትልቅ መሆንዋን መገንዘብ:: የስልጣን ክፍፍል መርሆና የጥምረት መንግስታት (በ□□ረጃዉ) አቅጣጫ መሞከር፣
- ቁዓዓሩን በመቀነስ የገበሬውን ምርታማነት ለማሳደግ መጣር፣
- ክልላዊ ኢኮኖሚያዊ ትስስሮችን መቅረ□
- ክፍለ አህጉራዊ የኢኮኖሚ ትስስሮችን ማበረታታት
- በኢኮኖሚያዊ ጥቅሞችና የፖለቲካ አስተሳሰቦች ላይ የተመሠረቱ የፖለቲካ ድርጅቶች እንዲጠናከሩ መፈቀድና መረዳት (በሂደት የፖለቲካ ፓርቲዎች ቁዓር እንዲቀንስና ከተቻለም ወደሁለት ዓበይት አገራዊ ፓርቲዎች እንዲሰባሰብ መጣር)
- ብዛት ካላቸው አካባቢያዊ የብሔር ፖለቲካ ፓርቲዎችና ሚሊሽያዎች ይልቅ ብዛት ያላቸው (እንዲሁም ዘርፈ ብዙ) □ሲቭል ማህበረሰብ □ዓቅም ቡድኖች እንዲፈጠሩ ማበረታታት ለኢትዮጵያ የወደፊት የፖለቲካ መረጋጋት፣ ሰላምና ልማት ወሳኝነት አላቸው:: ይህ አቅጣጫ የኢትዮጳያ የፖለቲካ ሂደትና ሚ□ እንዳይበጣጠስ፣ የፖለቲካ ኃይሎች የማድረግ አቅም እንዳይዳከም፣ ብዛት ያላቸው የተዳከሙና ሰፊ ተቀባይነት የሌላቸው አገሪቱን የማረጋጋት አቅማቸው የመነመነ አንድ □□ለቲካ ማህበረሰብና አገራዊ □□ለቲካ አንድነት መ□□ር የማይችሉ ፖለቲካዊ ኃይሎች □ንዳይሰራፉ ይከላከላል::

5ኛ. በእምነት ላይ የተመሰረተ ልዩነቶችን በጥሞና መከ□ተል፣ ችግሩን በሚያባብሱ ውስጣዊና ውጫዊ ምክንያቶች ላይ በጥናት የተመሠረተ የመቻቻልና የዲሞክራሱ መርሆዎችን የተከተለ አቅጣጫ መቀየስ:: አካባቢው አንዱ የ'□ረ-ሽብር' ግንባር ከመሆኑ አንፃር፣ ኢትዮጵያም ባላት ስትራቴጂያዊ አቀማመዓ፣ □□ስልምና ሃይማኖት ተከታዮች ብዛትና በሶማልያ በኩል ከመነጨው ስጋት አንፃር የሃይማኖት (በተለጁም □ህቢ□ እስልምና) □□ጁ በቀላሉ □ማጁ□ጁ ጉዳይ መሆኑን መገንዘብ:: ይህ ሁኔ□ በአገሪቱ ውስጥ ከቅርብ ዓመታት ወ□ህ እየተከሰተ ባለው የሃይማኖቶች □ኃይል ሚዛን ለውጥና እየጨመረ □መ□ዉ □ዉ□ ተጽዕኖ፣[8] የግሎባላይዜሽን ሂደት፣ ከአረቡ ዓለም ፋር (በተለጁም ከሳውዲና የገልፍ አገሮች ጋር) ያለው የትስስር ፍጥነት ጋር ተዳምሮ በሃይማኖቶች ትስስር

[8] Erlich Haggai. 2004. The Saudi Factor in Ethiopia. የችግሩን ታሪካዊ መንደር□ሪ□ መ□ሰስ ጁሞ□ራል:: Medhane Tadesse. 2005. Religion, Peace and the Future of Ethiopia. Conference on Federalism in Ethiopia. GTZ, Addis Ababa, Ethiopia

የመቻቻል ሂደት ላይ ትኩረት ማድረጉ ወቅታዊና ጠቃሚ ጁመስለኛል::

ሆኖም ከላይ የተዘረዘሩት የመፍትሔ አቅጣጫዎች ሊሳኩ የሚችሉት አጠቃላይ የአፍሪቃ ቀንድ አካባቢ ችግሮች የሚፈቱበት አቅጣጫ ሲዘረጋ ብቻ ነው:: ዋናው የመፍትሔ አቅጣጫ አካባቢያዊ (ክፍለ አህጉራዊ) የፖለቲካና የኢኮኖሚ ትስስር ማጠናከር ቢሆንም ይህን ለማሳካት የሚከተሉት ርምጃዎች መወሰድ የግድ ይላል::

- ተመጣጣኝ የዲሞክራሲ ጉዞ (Parallel Democratisation) በየአገራቱ ማስጀመር፣
- □ሞ□ራሲን በአገር ውስጥ በማጠናከር በአካባቢው የምሳሌነትና የመሪነት ሚና መጫወት:: ከላይ እንደተገለፀው ዲሞክራሲ በኢትዮጵያ ማስፈን የውስጥ ችግሮችን ከመፍ□ት አልፎ በክፍለ አህጉሩ ሰላምና የኢኮኖሚ ትስስር እንዲፈጠር ይረዳል:: የዲሞክራስያዊ ሂደቱን ማስፋትና ለዚሁ የሚያስፈልጉ ተቋማት መፍጠር እንዲሁም የፖለቲካ ትስስሩ የጠነከረ አንድ የኢኮኖሚና የፖለቲካ ማህበረሰብ ኢትዮጵየ ውስጥ □ውን □ንዲሆን ማ□ረፅ ጠንካራና የደረጀ ህዝብና አገር፣ በቀላሉ የማይደፈር የመከላከያ አቅም እንዲሁም የሞራል የበላይነት ያለው አገር ከመፍጠር አልፎ በአካባቢው የመሪነትና የተቀባይነት ሚና የሚኖራት ከዚህ የተነሳም አካባቢውን በማረጋጋት የራስዋን ሰላምና ልማት ማረጋገጥ የምትችል የህዝብዋ ቁጥርና አኩሪ ታሪክዋን የሚመጥን ደረጃ ያላት አገር መፍጠር ይቻላል::
- አገሮቹን ሊያስተሳስሩ በሚችሉ የኢኮኖሚ ዘርፎችና ግንኙነቶች ላጁ በሚገባ መስራት:: ለምሳሌ ዉሃ፣ □ኃይል ምንጭና ድንበር ተሻጋሪ የግጦሽ መሬቶች ላይ::[9]
- ክፍለ አህጉራዊ ድርጅቶችን ማጠናከርና እስከታች እንዲዘረጉ ማድረግ:: ከመሪዎች ጉባዔ በተፊ ማሪ □□ርላማ □ሲቭል ማህበራትና የሃይማኖት ድርጅቶችን መፍጠር፣
- ክፍለ አህጉራዊ የሃይማኖቶች ጉባዔ መፍጠርና ከመካከለኛው ምስራቅ ጋር ያለውን ትስስር መፈተሽና መልክ ማስያዝ፣
- በተናጠል እንዲሁም በክፍለ አህጉራዊ ድርጅቱ በኩል ግጭቶችን ለመፍታት መሞከር እንዲሁም ክፍለ አህጉራዊ (□GAD) የግጭት መፍቻ መዋቅሮችን ማጠናከር::[10]

4. የኢትዮጵያ ዕጣ ፈን□

ከላይ በ□□ል 3 ላጁ የተጠቀሙት የመፍትሔ አቅጣጫዎችና ፖሊሲዎች ካልተወሰዱ የፈለገ የኢኮኖሚ አቅጣጫ ብትከተልም የወደፊት የኢትዮጵያ ሁኔ□ የሚከተለውን ጁመስላል::

- ከፖለቲካ ግጭትና ከድህነት አዙሪት ያልተላቀቀች፣
- □ፖለቲካ አንድነት የሌለው ህዋብ የሚኖርባት፣
- መንግስታዊ ተቋሞች የተዳከሙባት፣
- የብሔረሰብና የሃይማኖት ግጭቶች የተንሰራፉባት፣
- ለውጭ ተጽዕኖና ከፋፋይ □ሊሲ የተመቻቸች፣
- □ንደሃገር የመበታተን አደጋ የተደቀነባት፣
- መበታተኑ የተለያዩ ብሔሮችና ሃይማኖቶች (□ስከ አራት □□ስልምና ኢሚሮች የሚደርስ) ማዕከል ያደረጉ ትናንሽ □ፖለቲካና ወ□□ራዊ ግዛቶች የሚተራመሱባት መልክዓ-ም□ር ከመሆንዋ በተጨማሪ □ነዚሁ ግዛቶች በአካባቢው ከሚገኙ ግዛቶች ጋር የትርምስ ትስስር በመፍጠር አጠቃላይ ክፍለ አህጉራዊ ቀውስ ውስጥ የሚገባ ህዝብ ያላት አገር ልትሆን ትችላለች::

ከላይ (በ□□ል 3) □ተ□ረ□ሩት የመፍትሔ አቅጣጫዎች ከተወሰዱ ግን ኢትዮጵያ በጣም በተሻለ ደረጃ ላይ የምት□ኝ አገር ትሆናለች፤ የኔ ፍላጎትና ራዕይም ይሄ ነው:: ጁ□ዉም:-

- ኢኮኖሚዋ የበለፀገ፣
- □□ሞ□ራሲ ተቋማት የተጠናከሩባት፣
- በ□ ለቲካ አስተሳሰብና በዓበይት ኢኮኖሚ ጥቅሞች ላይ □ተመሠረቱ ሁለት ትላልቅ የፖለቲካ ፖርቲዎች ለስልጣን የሚፎካከሩባት፣
- □□ ለቲካ አንድነትዋ የ□ነከረ
- አስተማማኝ የውስጥ ሰላምና የመከላከያ ኃይል ያላት፣
- በኢኮኖሚና በ□ሞ□ራሲ ረ□□ በክፍለ አህጉሩ ከፍተኛ ጫና □ም□ሳ□ር፣
- ራስዋን አረጋግታ ክፍለ አህጉሩን ወ□ ሰላም □ንዲሁም የኢኮኖሚና የፖለቲካ ትስስር የምትመራ አገር □ንድትሆን ነው::

[9] Medhane Tadesse. 2003. Turning Conflicts to Cooperation: Towards and Energy-Led Integration in the Horn of Africa. FES.

[10] Intergovernmental Authority for Development (IGAD). Khartoum, 2004 Five year strategy plan

-

Peace and Development in Ethiopia: Today and Tomorrow

Ass. Professor Medhine Tadesse

I. Introduction

The present moment, in which this topic has been singled out for discussion, is one in which our national and regional peace and political stability have been called to question. It is also a moment in which the future course the country and the region would follow is not discernible. For this reason, there is no doubt that the topic is as timely as it is challenging.

To start from within: The regional and national election was a moment which, contrary to all expectation, did not bring political stability and transition to democracy; it was also a moment in which directions for resolving the country's past as well as recent political problems and conflicts were not within our grasp. When we look at the situation in the Horn region, we see that: the Somali crisis has not as yet cooled out; the internal problems of the Sudan have only been exasperated; the Kenyan post-election is rife with crisis; the Ethiopian and Eritrean military conflict seems to have no end in sight.

The topic I am attempting to explore is both wide-ranging and complex, for which reason it is virtually impossible to deal with the problems in their entirety. Consequently, I shall attempt to focus on the major structural problems of Ethiopia and the surrounding countries and analyze how they contributed to the current situation, with the view to pointing out the prospects for Ethiopia peace and development. With this as a launching ground I shall also attempt to predict—a difficult but, I believe, not an altogether impossible task—what the prospects for peace both for Ethiopia and the region's other countries would be.

To give some shape to my presentation I have organized my paper in the following manner:

1. The historical and structural problems of Ethiopia and the region;
2. The causes of conflicts and political instability;
3. Direction of solutions
4. Ethiopia's fate and my vision of the level of development it would attain.

II. Prologue

What defines the countries of the Horn of Africa is that they are inhabited by a community of peoples sharing a wide range of linguistic, cultural, historical and natural wealth. The tie among the peoples transcends territorial borders to such an extent as to include their peace, development, and even their conflicts to a point where one couldn't distinguish the problems of each from those of the others.

This region of Africa, constituting the link between

Ass. Professor Medhina Tadesse is currently working in the Center for Policy Research and Dialogue as Director of Pace and Security Division. He was a lecturer in History at Koteba College being Assistant Professor. Ass. Prof. Medhina Tadesse is well known in his research on Defense, Conflict and Security in the Horn of African. He published various Journal Articles and books.

Africa and the Middle East, there is no doubt that the geographic span of its conflicts and political instability is extensive. Although the countries of Eastern Africa, but particularly Ethiopia, have a long history and an ancient civilization, they have nevertheless been victims of internecine wars, poverty, and oppression by anti-democratic regimes. In short, one can say that the Horn region has always been home to a number of countries for whom peace, development and democracy have been a far cry from being a reality. Due to the rise and decline, as well as blending of different civilizations, and also because of the topographic complexity characterizing it, the Horn region has been one which has seen many conflicts for the control of what limited resources it has, and where, even as we speak, conflicts are still going on without any respite. Ethiopia, which happens to be in the forefront in terms of its large population and which holds a central location with borders with all the other countries of the Horn, is in a unique position to play the role of stabilizer in a region overwhelmed by conflicts and characterized by a seemingly endless strife.

On the other hand, the serious problems it has, which relate to its historical origin and its establishment as an empire, as well as the unhealthy relation it has with its bordering neighbors, have incapacitated Ethiopia to a point where it couldn't play the stabilizing role it could otherwise have.[1] These problems, which have so much crippled Ethiopia's capacity to act, are not only beyond easy solutions, but also, being grounded in the structural configuration of Ethiopia and the Horn of Africa and, for that reason, constituting serious challenges, they have attained a level that makes them beyond the capacity of political forces (both internal and external) to transform or resolve in any sensible manner. This does not mean, however, that, given a political leadership that is at once mature and capable, and one, moreover, that pursues meaningful policies, there are no conditions whereby the problems can ever be resolved.

Ethiopia's major strengths and weaknesses have their origin in her past and relatively unique history. This unique history of the country, coupled with Horn of Africa's political and social structure, plays a crucial role in determining the country's present peace and development agenda as well as the direction it follows in the future. The following section is an attempt to explore this aspect of the situation.

1. Historical and structural problems

To begin with what is often described as unique to it, Ethiopia is a country with a long history characterized in the main by its endurance as an independent country. Nevertheless, precisely because of this it has remained aloof of the economic legacies of colonialism and, for that reason, without the benefits of modernity as we know it today. Considering that the founding and evolution of Ethiopia was directly linked with the internal leadership and decision making process, the country has become a victim of a unique identity brought about by a political process that could not bring together those forces that fall outside of those social and national groups that had a role in the making of a

[1] Christopher Clapham, "An Introduction to the Ethiopian Political System," Unpublished Memo, 2000, Addis Ababa.

modern Ethiopian state.[2] Moreover, while Ethiopia managed to keep its independence intact, at the same time, however, it remained a country that had only a loose political and economic link with the outside world. The political problems that were created by a feudal monarchical state that probably overstayed its welcome have rendered her vulnerable to successive violent changes (revolutions) characterized by blood letting.[3] These incidents unique (at the African level) historical processes probably steered the country into the present political crisis, identity conflict, the labor pain of democratic transition, constitutional controversy and the complexity of conflicts that it finds itself in.

Seen from a different angle, however, Ethiopia's problem is but an integral part and reflection in general of the region's historical and structural problems, which can be itemized as follows:

1. backwardness and poverty;
2. people quartered into countries but with common links; identity and difference in beliefs/faiths;
3. resource depletion and environmental degradation;
4. weak and anti-democratic governments/states;
5. scars accumulated by recurrent wars;
6. competitions over strategic economic interests;
7. ill-considered conflict resolution strategies and backward political culture.

Although it is not possible to deal with all the above mentioned historical problems, one can single out the major ones and analyze their impact on the region, including the present. For example, the question of control over the Nile, as it relates to Egypt, and the issue of access to seaports, as it relates to Ethiopia's concern, have remained as persistent as they had been a cause of wars over the past many centuries. This problem is directly tied up with the structural configuration of the countries in the region the surrounding countries and has proved irresoluble through time. The problem still is a crucial political and geo-strategic issue and has even become a question of sheer survival. When we take the question of borders, that, too, has remained not only controversial but the same source of conflict as that it had always been in centuries past. Borders still allure people, they test identities, they are a heart-ache to governments, they plunge armed forces into wars. The strife between Christian and Muslim potentates for control over resources and for military supremacy that had been going on for many centuries (particularly beginning in Middle Ages) is still alive and going, albeit in different forms.[4] Though Ethiopia is not the source of such conflicts, it

---

[2] Teshale Tibebu, The Making of Modern Ethiopia, 1896-1974, Lawreceville, NJ: Red Sea Press, 1995. Another scholar, Erlich Haggai, has argued in like manner. Because, unlike the other African countries, the creation of the modern Ethiopian state was the brain child of political and military forces that came from specific regions, as opposed to external [colonial] forces, it has contributed to the emergence in a multi-national and multi-religious state, of a national question assuming an extreme dimension.

[3] The 1974 bloody revolution and the radical restructuring measure that followed the 1991 regime change are both an outcome of Ethiopia's unique historical legacy. If the Imperial regime had gradually transformed itself, or attempted to make the political process a bit more inclusive, the *dergue* regime probably wouldn't have come into being. By the same token, had the *dergue* regime not done all that it did, and had it not become what it gradually became, the 1991 change would probably have taken a different course, etc., etc.

[3] Alex DeWaal, Identifying and Preventing Conflicts in the Horn. In conference to launch an IGAD strategy for peace and security in the Sub-region, Khartoum, 2003.

still continues to play a crucial role in the process.

Apart from the amazing fact that these conflicts have been going on for centuries, they still play a crucial role in determining Ethiopia's survival and the region's peace and development agenda. Governments come and go, but the problems have barely changed, for they are structural and deep-seated. That is precisely why most of the governments of the countries of the Horn of Africa could not manage to come up with a strong and workable political formula, or take measures that will ensure economic viability or good governance. Although most of the ruling parties are the offspring or outcome of the cited historical and structural problems, it appears that they could not transform themselves into the solutions for the very problems that begat them.[5] This problem, coupled with the long-prevailing poverty, absence of good governance, the different fragmented identities and faiths, and the scars left by the problems themselves, has made it impossible to set up stable governments and regional systems of interaction. The challenges of the Sudan to continue as a state, the agony of Eritrea to consolidate its independence, Ethiopia's lack of internal peace and the challenges of democratic transition, and the collapse of the Somali state are all reflections of the same problem

2. The causes of conflict and political instability

Due to the aforementioned historical and structural problems, the governments in the region could not come into being as genuinely representing the interests and profiles of the people that they administer. Governments controlled by forces representing the interests and outlooks of peoples of different regions and couldn't be anything but sources for intra- and inter-state conflicts. A state, which is a contested terrain in this sense, suffers from political instability and institutional disarray and passes real challenges for reform and democratic transition. Most of these states have yet to create inclusive, representative and legitimate political processes and systems.

Similarly, because the historical and structural problems identified above continue unabated and ever intensified, they not only result in wars and turmoil, but the resulting problems in turn give birth to other complex situations, thereby creating still further problems militating against the region's peace and development endeavors. It appears, then, that this is the reason why we find ourselves in a stage where the main source of conflicts and wars are the past wars themselves.[6] Wars impede obstruct development; they put social interaction in disarray; they weaken peoples and governments; they fortify militarism; they consolidate the culture of resolving conflict through force; they cripple democracy and good governance; they undo political and social unity; and, finally, they intensify or deepen the whirlpool of engaging in conflicts. For this and this reason alone, armed conflict in the eastern region of the Horn of Africa becomes self-reproducing, making any attempt to get rid of it ever difficult.

The question of the control of central state power is so crucial and so much competitive as to be a

---

[4] Medhane Tadesse, Turning Conflicts into Cooperation: Towards Energy-Led Integration in the Horn of Africa, FES, 2003.

[5] Alex DeWaal, Identifying and Preventin Conflicts in theHorn. In Conference to launch and IGAD Strategy for Peace and Security in the Sub-region. Khartoum, 2003.

question of survival that, even in Somalia, where there is no viable state to speak of, the internecine mutual killings continue in expectation of the rewards of state power in the as-yet-not-established central government. And state control, it is to be noted, is the reward of all rewards. Although the causes of conflicts between governments are many and various, they are in the main connected with this control of power. Disputed borders, the uneven relationship of nationalities living around those borders with the different central governments in the area, and the divisive military strategy central governments adopt with regard to the protection of borders all contribute to the instability in the region. The interference of governments in their neighbors' internal affairs derives from this. For this reason, not one single country's internal problems can ever be contained as just that country's problem alone.

Considered in general terms, misunderstandings among eastern African countries (in all of them, one could say) lead to rebellion and bloodletting when two things happen simultaneously. These two things are local disputes and misuse of power by central governments, for which reason, then, local disputes and misuse of power by central governments require and demand serious attention.

In an environment wherein poverty is rampant; social relations, including social capital, are impoverished and tattered; backward political culture prevails and peaceful civil dispute mechanism is absent; conflict and rivalry among mutually untrusting and contentious parties over the control of ever diminishing and limited resources is rife; and the capacity and acceptance of governments have eroded, where all these problems exist, It is simply impossible to ensure peace and development. All these problems, coupled with the crisis and instability reigning in the region, have not only made the predicament of the eastern part of the Horn of Africa rather precarious. Because of these problems, we find ourselves at a stage where the situation just described crucially determines the present state of Ethiopia and its fate somewhere down the line in the future.

3. Direction of solutions

When we think of the factors that determine the survival and prospects of Ethiopia's development, we can see that the whole matter ties up with solving the above mentioned problems, or failure to do so on our part. The solutions proposed are the following:

1st. Demilitarization: Alleviating the war engendered cumulative problems to the last. This should not be limited to clean up weapons and explosives scattered and buried over the years but should include the dismantling of outlooks and attitudes associated with the conflicts and wars. In this regard the following steps or measures could be taken: especially setting up and running a Security Sector Reform Program, I think, will serve as a useful measure for ensuring the region's and Ethiopia's journey on the way to securing peace and attaining development.[7]

2nd. Utilization of peaceful, political conflict resolution mechanisms, while at the same time bringing to an end forceful ways of doing the same; allowing the various social, cultural, religious and civil society groups organize and strengthen their participation in conflict resolution processes. The

[6] Medhane Tadesse, Overcoming Challenges to Security Sector Reform in the Horn of Africa, CPRD. ISS Monograph Series No. 135, 2007.

eastern sub-region of the Horn of Africa is an area rich with numerous civilian and cultural conflict resolution mechanisms, capacities and experiences. It is therefore advisable to explore those groups that lie outside of both armed and unarmed political forces and governments for potential local expertise in conflict resolution.

3rd. In addition to using the political process as a venue for accommodating differences, orient it in the direction of focusing on issues that will encourage peoples to link with each other. It would be possible to build strong civil society organizations and government, as well as help democracy prevail, only when one is able to steer peoples' outlook and vision toward focusing on one focal point, that is, peace and development. It is impossible to create peace, development and democracy in the absence of a strong country and government as well as similar vision and a united march towards a goal. There is no cemocracy without the state. Thus, the state need to be less contested, more legitimate and well governed. There is no democracy without a vibant civil society. There is no democracy without a credible and strange apposition politics. The three are not only prerequisites for democracy but also for peace and development. Development and democracy are unthinkable with a people that does not have consensus on its past history and prospects of its future survival. State here includes the people and its history. But where this has been called into question, where, that is, Ethiopia's statehood and the fact of its unitary political entity have become a bone of contention, it will definitely be difficult for peace, democracy and development to flourish and prevail.

4th. Broaden the democratic process and strengthen democratic institutions. Democracy itself is a process. Process alone takes one nowhere in the absence of institutions. In a situation where many things in Ethiopia (including the system of government, state structure, laws and procedures) are contested, any democratic process in the absence of strong and relatively autonomous national institutions and conducting successive elections, though beneficial as a process, will not help to solve the country's multifaceted conflicts. Any meaningful effort along this line should not be limited to strengthening democracy and good governance but must extend to build strong institutions (parliament, judiciary, media, etc.), for such institutions will serve to at least ease the tension in the current armed conflicts and pave the way for finding solutions. This strategy, coupled with the measures taken to strengthen civil society organizations and the creation of independent institutions, as well as the reduction of the culture of resolving conflicts through force alone, plays a crucial role in the effort to solve the country's major political problems. Moreover, ridding ourselves of militaristic tendencies and outlooks, together with reforming the security sector and bringing it under civilian and democratic leadership, will play a crucial role in solving the problems of political instability Ethiopia is currently facing.

In addition to these:

- ensure that the rule of law prevails;
- encourage the creation and strengthening of independent and strong economic institutions

- recognize that Ethiopia is too big for one party (one outlook) rule; attempt to exercise the principle of power sharing establishing coalition governments (at different levels);
- encourage regional economic links;
- allow the establishment of political parties based on economic interests and political outlooks and provide support for their consolidation (make efforts to reduce the number of parties gradually and, if possible, target two major national parties as the ideal);
- instead of creating numerous regional national parties and militias, encouraging the establishment of many (and multifaceted) civil society interest groups plays a crucial role in ensuring Ethiopia's future political stability, peace and development. This strategy will help: the country's political process and arena protect itself from fragmentation; prevent the weakening of the capacities of political forces to act; prevents the proliferation of weak and unreliable political forces, whose capacity to stabilize the country is on the lean side, and which cannot create a unitary political society characterized by political unity.

5th. **Develop a guideline for tolerance and democracy in dealing with both internal and external factors that exacerbate the situation**. Given Ethiopia's strategic position in the Horn of Africa, which happens to be one of the anti-terrorist fronts, given also that the size of the Muslim community and the extent of radicalization particularly that of the Wahabi sect, it must be realized that the problem is one that cannot be taken lightly. It is my belief that the situation, coupled with the change in the power balance in the religious alignment in the area that has occurred as a result of outside pressure,[8] globalization, and the speed with which religious alliance (particularly with Saudi Arabia and the Gulf states), poses a tremendous threat. For this reason it would be useful if the country focused on encouraging religious tolerance among the various religious communities.

It must nevertheless be recognized that all these proposed solutions will be workable only when a strategy whereby the problems of the Horn of Africa could be solved has been put in place. Although the main strategy for solving the Horn's problem certainly is to strengthen the regional political and economic link in the Horn, the following measures should, however, be taken:

- Start a parallel democratization process in each country;
- Play a leading role in the region by strengthening the democratic process in Ethiopia. As pointed out above, fostering democracy in Ethiopia, other than helping solve the country's internal problems, facilitates the creation of peaceful economic alliance in the region. By extending the democratization process and creating the institutions necessary for the purpose, as well as the building of a unified and strong economic and political community, it would be possible to create a strong and vital people and nation, an invincible defense, a country with high morale and leadership quality to win the confidence of the region, a country that can stabilize the

---

[7] Erlich Haggai's "The Saudi Factor in Ethiopia" (2004) is an attempt to explore the historical background of this problem. Medhane Tadesse, "Religion, Peace and the Future of Ethiopia." Conference of Federalism in Ethiopia. GTZ, Addis Ababa, Ethiopia.

region and ensure its own peace and development, and one that has attained a level of development commensurate with the size of its population as well as its proud historical legacy;

- Take definitive measures in those economic sectors and dealings that can help the region's countries create mutual links: for example, water resources, energy resources, cross-boarder grazing areas;[9]
- Strengthen regional organizations all the way down to the grassroots level. Other than establishing a heads-of-state league, create parliamentary, civil society, and religious sub - organizations;
- Create a regional religious league and review the relationship between the region and the Middle East and rectify the situation as needed;
- Try to resolve the regions conflicts individually and through the regional organization, as well as strengthen IGAD's conflict resolution mechanisms.[10]

4. Ethiopia's Future

Unless the solutions and policies enumerated under section 3 above are taken and implemented, no matter the type of economic strategies adopted, Ethiopia will remain a country:

- In the grips of political conflicts and the maelstrom of poverty;
- Inhabited by a people with no political unity;
- With debilitated institutions;
- Rife with ethnic and religious conflicts;
- Conducive to external pressures and divisive policies;
- Vulnerable to disintegration;
- The disintegration of which will be based on ethnic and religious differences and disputes and giving birth to small political and military states (including about four Islamic emirates) engaged in mutual antagonism and strife, eventually turning into a country where these small states will engage in clashes of mutual violence with the neighboring states.

If, on the other hand, the solutions and policies enumerated under section 3 above are seriously pursued, Ethiopia will find itself in a much improved state. That, too, is my vision for Ethiopia, which will become a country:

- With a prosperous economy;
- With strong democratic institutions;
- Where two major political parties will compete for political power based on political conviction and major economic interests;
- With a strong and unified political system;
- With dependable internal peace and defense;
- Capable of wielding big economic and democratic influence in the region;
- Capable of stabilizing itself and leading the region toward peace and the creation of economic and political link and interaction.

---

8 Medhane Tadesse, Turning Conflicts to Cooperation: Towards Energy-Led Integration in the Horn of Africa, FES, 2003.

10 Intergovernmental Authority for Development (IGAD), Khartoum, 2004, Five-Year Strategic Plan.

በረዳት ኘሮፌሰር መድሃኔ ታደሰ ተዘጋጅቶ በቀረበው ጽሑፍ ላይ የቀረበ አስተያየት

□/ር ካሣሁን ብርሃኑ

የአቶ መድኃኔ ታደሰ ጽሑፍ በመግቢያዉ ላይ ኢትዮጵያም ሆነ ሀገሪቱ የምትገኝበት የአፍሪካ ቀንድ አካባቢን ጅኦ ፖለቲካዊ ሁኔ□ በመ□ሰስ ጁ□ምራል:: በመቀ□ልም ከሰላምና ልማት ጋር ተያያዥነት ያላቸዉን ጉዳዮች በማንሳት በክፍለ አህጉሩና በተለይም በኢትዮጵያ ዉስጥ ለሚታዩ ወቅታዊ ሁኔታዎች በዋቢነት የሚጠቀሱ ታሪካዊና መዋቅራዊ ችግሮችና ያለመረጋጋት መንስኤዎችን በመ□ቆም የመፍትሄ አቅጣጫዎችን ያመላክ□ል:: በመጨረሻም ሰላምና ልማትን በማረጋገጥ ረገድ የኢትዮጵያ የወደፊት እጣ ፋንታና ልትደርስበት ትችላለች የሚለዉን የፀሐፊዉን ራዕይ በማካ□ል ጁ□ቃለላል::

አቶ መድኃኔ ታደሰ ያቀረቡት ጥናታዊ ጽሑፍ ግልጽ በሆነና ጠቅለል ባለ መልኩ ኢትዮጵያ ከክፍለ አህጉሩ ሀገራት ጋር በወል የምትጋራቸዉን እሴቶችም ሆነ መዋቅራዊና ታሪካዊ ችግሮችም ሆነ የግጭትና ያለመረጋጋት መንስኤዎች በበቂ ይተነትናል:: ይህ አቀራረብ ሀ□ሪቱ በታሪክም ሆነ በሌሎች የወል ያልሆኑ የኢትዮጵያ ብቻ ተብለዉ ሊወሰዱ የሚችሉ ልዩ መገለጫዎች ሰላምና ልማትን በሚመለከት ያስከተሏቸዉን እንደምታዎች በዝርዝር ቢያቀርብ ኖሮ የጽሑፉ ይዘት ከርዕስ ጉዳዩ ጋር ያለዉን ቀጥተኛ ተዛማጅነት ይበልጥ ያዳብረዉ ነበር:: ለምሳሌ የኢትዮጵያ የረዥም ጊዜ የመንግስትነት □ሪ□ የመንግስት ምስረታና ብሄራዊ ነፃነትን የማስከበር ሂደት የኢትዮጵያዊያን የማህበራዊ ሕይወት ገጽታዎች (ባህሎች ኃይማኖቶች ወግና ልማዶች) እንዲሁም እነዚህ ለሰላምና ለልማት ያደረጓቸዉን አዎንታዊም ሆነ አሉታዊ አስተዋጽኦዎች ዘርዝር ባለመልኩ ማብራራት የጽሑፉን ርዕሰ ጉዳይ በይበልጥ በአግባቡ ለማስተናገድ አመቺ ይሆን ነበር:: ይህንን ስንል እነዚህ ጉዳዮች ፈጽሞ አልተወሱም በሚል ሳጁሆን ጠቅለል ብለዉ መቅረባቸዉንና በአብዛኛዉ ም ከክፍለ አህጉሩ ሀገራት ሁኔታዎች ጋር ተጎዳኝተዉ መነገራቸዉን ለመጠቆም ነዉ:: የኢትዩጵያን የሰላምና ልማት ሁኔ□ በምንመረምርበት ጊዜ አግባብነት ያላቸውን የሀገሪቱን ታሪካዊና ነባራዊ ሁኔታዎች በቅደም ተከተል ለይቶ ማስቀመጡና እነዚህንም ከውስጣዊና ውጭያዊ ክንውኖችና ሁነቶች ጋር አዛምዶ መመልከቱ የጽሑፉን ይዘት ሊያዳብረው ይችላል ብጽ □□ም□ለሁ::

በዚህም ረገድ የሚከተሉትን ግምት ዉስጥ ማስገባት ይቻላል::

- በኢትዮጵያ የመንግሥት ምሥረታ ሂደት ያስከተላቸው ግጭቶችና መፈናቀሎች እንዲሁም የማንነትና የይገባኛል ጥያቄዎች ያስከተሏቸዉ ዉጤቶች
- የሰላማዊ አብሮ መኖርና □እርስ በእርስ ጦርነቶች ታሪክና እንደምታዎች
- የዘመናዊ አስተዳደር /መንግስት ምሥረ□ ሂደቶችና ውጤቶቻቸው

- ለለውጥ የመነሣሣት እንቅስቃሴዎች በሀገሪቱ ሰላምና ልማት ላይ ያሳደሯቸው በጐና አፍራሽ ተ□እኖዎች
- የተፈጥሮአዊና ሠው ሠራሽ አደጋዎች ሚናና አስተዋጽኦ
- የገዥ መደቦችና ሌሎች ተዋናዮች ለሥልጣንና ለበላይነት ያደረጓቸዉ ፉክክሮች ውጤቶች
- የውስጥ አስተዳደር መዛባቶችና ጠንቆቻቸው
- □ውጩ□ ኃይሎች ወረራንና የበላይነት ፍላጐትን ለመመከት የኢትዮጵያ ሕዝቦች የነፃነት ተጋድሎ
- የቀዝቃዛው ጦርነት በኢትዮጵያ ሰላምና ልማት ረገድ የተጫወተው ሚናና ያሳደረው ተጽዕኖ

እነዚህ ከላይ የተጠቀሱት ርዕሰ ጉዳዮች ሰላምና ልማትን አስመልክቶ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ያስከተሏቸውን እንደምታዎች መመርመሩና እንደ ሁኔታው ገንቢና አፍራሽ ውጤቶቻቸውን ማሳየቱ ለዋናው የጽሑፍ ርዕስ በቂ መንደርደሪያ ሆነው □□ለፅላሉ:: በመቀ□ልም የሰላምና የልማት ዋና ዋና ተዋናዮችና ደጋፊ ኃይሎችን እንደ ባለ ድርሻ (Stake holder) ለይቶ በማውጣት እያንዳንዳቸው በየበኩላቸው ሊያደርጉ የሚችሉትን አስተዋጽኦና ሊጫወቱ የሚገባቸውን ሚና በጽሑፉ ውስጥ መዘርዘር አስፈላጊ ይሆናል:: በዚህ ረገድም መንግሥትን ፣ የሲቪል ማህበራትን ፣ ባሕላዊ የሕብረተሰብ ስብስቦችን፣ እንዲሁም አንዳንድ የህብረተሰብ ክፍሎችን በግንባር ቀደምነት መጥቀስ ይቻላል::

እንደማንኛውም ሀ□ር ሁሉ በኢትዮጵያችንም ወጣቱን ትውልድ ለሀገር ሰላምና ልማት እንደ ኃይል መቅረጽና ለሀገር ተረካቢነት የማዘጋጀት አስፈላጊነት በጽሑፉ ውስጥ ጐልቶ መውጣት ነበረበት:: ተወ□□ም ተ□ላም □ሀ□ሪቱ እጣ ፈንታ የሚወድቀው በወጣቱ ላይ መሆኑ አያጠያይቅም:: ወጣቱ ትውልድም ይህንን ድርሻ በብቃትና በአስተማማኝ መልኩ መወጣት የሚችለው በአካል፣ በዝንባሌ፣ በስነ-ልቦናና በተግባራዊ ተመክሮ ተዘጋጅቶ ሲ□ኝ ብቻ ነው:: ለዚህም ከወላጆች ጀምሮ ትምህርት ቤቶች ማህበራዊ ተቋማት፣ መንግስትና በአጠቃላይም እያንዳንዱ ዜጋ ኃላፊነቱን መውሰድና ለስኬታማነቱ ተፅባራዊ እንቅስቃሴን ማ□ረፅ □ማጁታለፍ ይሆናል:: የኢትዮጵያችን ወጣት ትውልድ በሀገርና ወገን ወዳድነትና በአርበኝነት ከወዲሁ ካልታነፀና ፍትህና ሰላም ወዳድነትን በጊዜው ካልተላበሰ በተለ□□ ምክንያቶችና በጊዜ አጋጣሚዎች በተፈጠሩ ወጥመዶች ተጠልፎ የተለያዩ ጐጅ አዝማምያዎች ሰለባ ከመሆን አያመልጥም:: አልፎ አልፎ አሁን እንደሚታየውም የማንነት ባዶነት፣ ለሀገርና ለወገን ታሪክና ስብእና ስሜት-አልባነት እንዲሁም ሁለንተናዊ ደን□-ቢስነት የወጣቱ ትውልድ መገለጫና ባሕርይ ከመሆን የሚያግዳቸው ነገር አይኖርም:: ለዚህም ቀውስ ዋነኛ □ታሪክ ተጠያቂዎች የምንሆነው በአጠቃላይም ሆነ በፅል እያንዳንዳችን መሆናችን ታውቆ የአቶ መድኃኔ ታደሰ ጽሑፍ ይህንን የማንቃት ጥሪ የሚያንጸባርቅ ድምፅት ቢኖረው የበለጠ የተሻለ ይሆናል::

እንደ ኢትዮጵያ ባለች ሀገር ሰላምና ልማትን የማረጋገጥ ቀዳሚ ሚናና ኃላፊነት የመንግስት ሆኖ እንደሚቀጥል አጠያያቂ አይሆንም መንግስት

መልካም አስተዳደርን የመዘርጋት የሕብረተሰብን የተረጋጋና ሰላማዊ የኑሮ መሰረቶችን የመጣል በሕዝቡ □ሳቤ ዌ ስዓ □ህ□ር ባለቤትነትና የዜግነት ድርሻ መወጣትን ዝንባሌ የማስረጽ ግንባር ቀደም ሚና የመጫወት ኃላፊነት አለበት:: ስለዚህም የአቶ መድኃኔ ጽሑፍ ይህንን ጉዳይ በአጭሩም ቢሆን ቢያካትት □ቀሜታ ይኖረዋል::

በ□ህ □ሑ□ ዌ ስዓ የግጭትና የፖለቲካ አለመረጋጋት መንስኤዎች በዝርዝርና ጠቅለል ባለ መልኩ በበቂ ሁኔ□ ቀርበዋል:: በመፍትሔ አቅጣጫነት በጽሑፉ ዉስጥ የተጠቀሙት ነጥቦችም ከጉዳዩ ጋር አግባብነት ያላቸዉ ናቸዉ:: እነዚህን የመፍትሔ ነጥቦች ተግባራዊ ማድረግን በተመለከተ እያንዳንዱ ባለድርሻ (መንግሥት ሲቪል ማህበራትና በአጠቃላይም ሕብረተሰቡ) ሊያደርጓቸዉ የሚገባቸዉ ነገሮችንና በየበኩላቸዉ ማበርከት የሚኖርባቸዉን አስተዋጽኦ ለይቶ ማዉጣቱ ሰላምና ልማትን በኢትዮጵያ ለማረፉ□ዓ □እንቅስቃሴ አቅጣጫን አመልካች ይሆናል::

New arrivals

- Ethiopian Journal of Economics Vol. XIV No. 2, Vol. XV No. 1 & No.2 and Vol. XVI No.1
- Quarterly Macro Economic Reports Vol. 6 No. 2
- Proceedings of the Fifth International Conference on the Ethiopian Economy (3 volumes)
- Focus on WTO Vol. 10 No. 4

በረዳት ፕሮፌሰር መድህኔ ታደሰ ተዘጋጅቶ በቀረበው ጽሑፍ ላይ የቀረበ አስተያየት

□/ር ዘውድነህ በየነ □ጁሌ

I. መፅቢ□

ይህች ጽሑፍ የኢትዮጵያ የኢኮኖሚክስ ባለሙያዎች ማህበር ጥር 16 ቀን 2000 ዓ.ም. በአ/አበባ፣ በሂልተን ሆቴል ባዘጋጀው የውይይት መድረክ ላይ «ሰላምና ልማት በኢትዮጵያ-ዛሬና ነገ» በሚል ርዕስ በአቶ መድሃኔ ታደሰ ለውይይት በቀረበዉ □ሁ□ ላጁ □ተሰጠውን አስተያየት ያካተተች ናት::

II. አስተያየት በረዳት ፕሮ□ሰር መ□ህኔ □□ሰ □ሑ□ ላጁ

የፅሑፍ አቅራቢውን በቅርበት አውቃቸዋለሁ፣ የምርምር ስራዎቻቸውንም አነባለሁ:: በንዑስ አህጉራዊ ቀጣናው ዙሪያ የፖለቲካ ዘገባና ምርምር አዘል ፅሁፎች ማቅረብ ከጀመሩ □ቆ□ ምሁር ናቸው::

ምሁሩ የተሰጣቸው ርዕስ □ፀ ዕ ሠፊና ውስብስብ ሆኖ ሳለ፣ በቀረበው ፅሁፍ ትኩረታቸውን ወደ ምስራቅ አፍሪካ ንዕዕራዊ ሠላምና መረጋጋት ላይ በማተኮር ለየት ያለን የመነጋገሪያ ማዕቀፍ ሠጥተውናል:: በሌላ አነጋገር የፅሁፍ አቅራቢው የኢትዮጵያን የሰላምና የልማት የወደፊት እጣ ፋንታ የሚመለከቱበት መነፅር የጎረቤትና የአካባቢው ሀገሮች □ሚመሩበትን ፖለቲካዊና አስተዳደራዊ መዋቅር በታሳቢነት የያዘ ነው::

በተናጠል ያለ የአንድ አገር ብቻ የልማት ትንታኔ በራሱ ምሉዕና ፍፁም ስለማይሆን፣ ምሁሩ የመረጡት የንዑስ አህጉራዊ የንፅፅር ትንታኔ የኢትዮጵያን የወቅቱን ሁኔታ ጠቅለል ባለ መልኩ ለማቃናትና የወደፊቱን ለመተለም የሚያስችል በመሆኑ፣ የምሁሩ የትንታኔ ስልት ሊወደስ የሚገባው ነው::

ይሁን እንጂ ትንታኔው ያመዘነው ባብ□ኛዉ «በጂኦ-□ለቲካዊ» ማብራሪያዎች ዙሪያ በመሆኑና፣ የአካባቢውን አንፃራዊ አለመረጋጋት ብቻ በማሳየት የልማት ትንታኔውን አጉልቶ ያላወጣ ነው ቢባል የተጋነነ አስተያየት አይደለም ማለት ይቻላል::

በምሁሩ አስተያየት ኢትዮጵያ ጠንካራ ሆና ብትወጣ ጎረቤቶ□ም ለትርምስ እንደማይዳረጉ፣ ዛሬ በኢትዮጵያ የሚታየውም ሰላምና ልማት ነክ ችግር ሁሉ የአካባቢው (የአፍሪካ ቀንድ) ታሪካዊና መዋቅራዊ ችግሮች አካልና ነፀብራቅ እንደሆነ ጠቅሰው፣ በተለይም ኋላቀርነትና ድህነት፣ የሃብት መመናመንና የአካባቢ መራቆት፣ ደካማና ፀረ-ዲሞክራሲ መንግስታት መኖር፣ በግጭትና በጦርነት የተከማቸ ጠባሳ መኖር፣ የስትራቴጂዊ ኢኮኖሚ ጥቅምና ፉክክር መኖርና፣ የተሳሳተ የግጭቶች አፈታትና ኋላቀርነት የፖለቲካ ባህል ለአለመረጋጋቱና ትርምሱ አበይት ምክንያቶች እንደሆኑ ጠቅሰዋል::

ምሁሩ ያመላከቷቸው የአካባቢው ችግሮች የሉም የማይባሉ በተጨባጭ ማስረጃዎችና Case studies ሊ□□ የሚችሉ ናቸው:: ይሁን እንጂ የኢትዮጵያን ሰላምና ልማት ፈተናዎች በተናጠል ወስዶ በዝርዝር ለመተንተን አያስችሉም ባይባሉም፣ የሀገሪቷን ችግር በቀላሉ ሊያሳይ ወደሚችል ትንተና የሚያመሩ ፖለቲካዊና ኢኮኖሚያዊ ቀመሮችን የሚሰጡ ሆነው አላገኘኋቸውም::

ከዚህ አንፃር በልማት ሳይንስ □ተሠማሩ ምሁራንና ፀሀፊዎች እንዲህ ላለ ትንተና ይረዳሉ ብለው □ስቀመ□ቸውን የትንተና መርሆች በግርድፍ ለማሳየት የተከበሩ አንባቢዎች በመርሆዎቹ የዛሬይቱ ኢትዮጵያን የሰላምና ልማት ሁኔ□ እንዲወያዩባቸው፣ ለነገይቱ ኢትዮጵያ ሰላምና ልማት ማበብና መ□ነት ግን ልንቀበላቸው የሚገቡንን የጋራ ነጥቦች በሚቀጥሉት ጥቂት ገፆች ለማውሳት □ሞ□ራለሁ::

ለአፍሪካ አለማደግ ምክንያት በመሆን የፖለቲካ ቀውስን በየሀገሪቱ የፈጠሩ ምክንያቶችን ሲተነተኑ የተለ□□ ምሁራን ለአፍሪካ የአስተዳደር ቅርፆች (ስልቶች) የተለያዩ ስሞችን በመስጠት በተለያዩ የጥና□ዊ ፅሑፎች ምዘናን አድርገዋል::

ጥቂቱን ለማስ□ወስ □ህል፣ Robert Jackson እና Carl Rosberg እ.ኤ.አ. በ1980ዎቹ ገደማ ስፖለቲካዊ ቀውስ አፍሪካን የዳረጋት አስተዳደራዊ ስርዓት የአንድ መሪ አምባገነንነት (Personal Rule) ነው ይላሉ:: ከዚያም በተከታታይ የወጡ ጥናቶች ለቀዉስ ስርዓቶቹ ከያዟቸው የተለያዩ

መጠሪያዎች "Patrimonialism"፣ "Neo-Patrimonialism", "Prebendalism" ፣ Sultanism" ፣ወ.ዘ.ተ. የሚሉት ጁ□ኙባቸዋል::

በ□ኸቹዉ ምሁር ማ□ስ ዳበር አመለካከት፣ "Patrimomionialism" በአፍሪካ ባህል የወለደው ወይም ሲ.ወር□ ሲ.ኸረ□ □ተ□ኘ የአስተዳደር ስልጣን (Traditional Authority) ነው ይለዋል:: በዌበር አገላለፅ፣ አንድ የፖለቲካ ስርዓት የከፍተኛ የአመራር አካሉንና የወታደራዊ ኃይሉን □ሚመሩ ባለስልጣናት ለሀገሪቱ መሪ □ቅርብ ታማኝ ሰዎች ሲሆኑና፣ በስልጣንም ለረጅም ጊዜ እንዲቆዩ ሲ.□ረፅ ስር□ቱ "Partimonial" ነው::

እንዲህ ያለው ስርዓት የሚከተሉት ባህርያት እንዳሉት ምሁራኑ ይተነትናሉ::

ሀ) ሹመት የሚሰጠው በችሎታና በበ□ ህዝባዊ ድጋፍ ሳይሆን ለመሪዉ ባለ ታማኝነት ብቻ ነው::

ለ) የሚተላለፉ ውሳኔዎች ሁሉ ከግል ስሜት የሚመነጩ፣ የመንግስት ቢሮዎች ደግሞ እንደ ግል ሃብት የኩባንያዎች ወጁም እንደ የግል ጥቅም ማስጠበቂያዎች □ሚቆ□ሩበት ነው:: (በWeber አገላለፅ "Prebend" ጁባላሉ)

ሐ) ባጠቃላይ በዚህ ዓይነቱ ስርዓት የግል ጥቅምን የዘለለና ህዝባዊ ጥቅምን ለማስከበር የቀደመና ግልፅነት ያለበት አሠራር አልተዘረጋም (የለም)::

ሌሎቹ ምሁራን እነዚህኑ የስርዓቱን የባህርይ ትንታኔዎች ወስደው ይህ አይነቱ አስተዳደር የነገሠበት አፍሪካ በግለሰብ አምባገነንነት (Personal Rule) ስር መወደቁ፣ ላለማደጓ አንድ ዓይነተኛ ምክንያት እንደሆነ ያስረዳሉ:: ይህንን ዓይነቱን ስርዓት በሌላ አጠራር የሚሰይሙት ምሁራን ደግሞ የጥቅማጥቅም ተጋሪዎች አስተዳደር ወይም "Clientalism" ጁሉ□ል::

Clientalism በነገሠበት ሀገር ሁሌም ደካማ መንግስት ይኖራል:: ምክንያቱም የኢኮኖሚ ስርዓቱ ለበላይ ስልጣኑ በቀረቡ በጥቂቶች ብቻ የሚመራ የኢኮኖሚ ስርዓት በመሆኑ ሀገሪቱ በአንድ ወይም በሁለት ቁልፍ የኢኮኖሚ መሠረቶች ላጁ ዓ□ኛ እንድትሆን ያደርጋታል:: ይህንንም የልማት ሳይንስ ምሁራን "enclave economy" ጁሉ□ል:: እንዲህ ያሉ ሀገሮች ወደ ው□ ኤክስፖርት ተደርገው ወዲያው የውጭ ምንዛሬን ሊያስገኙ የሚችሉ የኢኮኖሚ ዘርፎችን ለ«ታማኞቻቸው» ብቻ ያለነፃ ፉክክር፣ ወይም ለአሸናፊነት በተመቻቸ ደብዛዛ ፉክክር በቁጥጥር ስር እንዲያውሉት ያደርጋሉ::

እንዲህ ያለን የ«ልማት» አቅጣጫ የመረጡ ሀገሮች፣ በብሔራዊ ደረጃ ለሚያስፈልጋቸው ሌሎች ልማ□ዊ እንቅስቃሴዎች መደጎሚያ ምንም አማራጭ ስለሌላቸው ለውጭ ዕዳና ብድር የተጋለጡ ናቸው:: እንዲህ ባሉ ሀገሮች የተዘረጋው የ□□ስ ስርዓትም፣ በተለይም የውጭ ምንዛሪን በሚያስገኙ ዘርፎች ላይ የሚኖረው አሠራር አድሎአዊ ከመሆኑም ባሻገር፣ ከጥብቅ እይታና ቁጥጥር ውጭ የሆነን «ያልተገባን ወይም ኢፍትሃዊ የሆነን የገቢ ምንጭ» ("Unearned income" ወጁም "Rents") ስርዓት በተለጣፊነት ጁ□ረፉሉ::

በግርድፍ ከላይ ለማመልከት በተሞከረው መልኩ ቀለል ላለ ተግባራዊ ትንተና የሚረዱ ቁልፎችን ምሁራኑ ከሰጡ በኋላ፣ □ቅለል ባለ መልኩ ለአፍሪካ አለመረጋጋት ዓይነተኛ ናቸው ያላቸውን ችግሮች ሲተነትኑ የሚከተሉትን ለአብነት ጁ□ቅሳሉ::

ሀ) Enclave Economy ለጥቂቶች የስርዓቱ አራማጆች ብቻ ተከፍቶ የተሰጠ የኢኮኖሚ ዘርፍ ላይ ዓ□ኛ የሆነ ስርዓት መኖሩና □ዉ□ ክር□ታ ከፍተኛ ጫና የሚሉት በዋነኛነት ሊ□ቀሱ የሚገባቸው ምክንያቶች ሲሆኑ □ቃሩት እንደየባህልና □ኃይማኖት ግጭቶች፣ በዘርና በ□ሣ ላጁ □ተመሠረቱ አለመግባባቶች (Ethnicity Problems) እና ደካማ የአስተዳደር ተቋማት መኖር የሚሉት ተደራቢ ምክንያቶች ናቸው ይላሉ::

በኢኮኖሚክስ የኖቤል ሽልማት ተሸላሚ የሆኑት ምሁር እንዳሉት «ያለዲሞክራሲና ሰብአዊ ነፃነት ሠላምና ልማት ከቶም የማይ□ሰቡ ጉዳዮች ናቸው» የአፍሪካም መሠረታዊ ችግር ዲሞክራሲን ለመተግበር የሚያስችሉ በግለሰቦች ነፃነት ዙሪያ የሚገኙ ቁል□ ጉዳዮችን ለመንከባከብና ህዝባዊ ባህል ለማድረግ ቁርጠኝነት አለመ□□ቱ ነው::

ዲሞክራሲ፣ ልማትና ሰላምን በአግባቡ ለማራመድና ለመከወን ከፍተኛው መሣሪያ ከፍርሀትና ስጋት በነፃ መልኩ መወያየት መቻል ነው:: በሌላ አባባል የዲያሎግን ባህል

በስፋት በህዝብ ውስጥ ማስረፅ ነው:: ይህ ደግሞ መልካም ባህል ሆኖ ሲቀር የአመራር ተቋማትን ለማረቅ፣ በስልጣን በመባለግ የልማትና የሰላም ትግልን የሚያደናቅፉትን በህዝባዊ የውይይት ባህል ቢቻል አሳምኖ ለመመለስና ወደተገቢው አቅጣጫ ለማስቀየር፣ ካልሆነ ደግሞ ከብሔራዊ ህዝባዊ ማሳፈር (Public shaming) ባሻ□ር ወ□ ፅል□ ተጠያቂነትና ወደ ፈጣን የፍትህ ዙፋን ለማቅረብ ርካሹና ፍቱን መድሀኒት ነው::

ለዚህም ነው በአፍሪካ ነግሦ የምናየው የPersonal Rule ወጁም □ Clientalism ስርዓት ለህዝባዊ ውይይትና መቻቻል በተለይም ለ□□ሎፅ ቦታ የሌለው ነው:: ምክንያቱም ዲያሎግ ለከፍተኛ ህዝባዊ ፖለቲካዊና ልማ□ዊ ተሳትፎ መሠረቱ ስለሆነ ነው::

የህዝባዊ ውይይት ባህል ግልፅ የሆነ የህግ ከለላ እንዲኖረው የህገመንግስታዊና የዘርፋዊ ህጎች መኖርን ይሻል:: በመሆኑም አመኔታን ከህዝብ የሚያገኙ የመገናኛ ብዙሃን በስፋት መኖር፣ ምሁራን እምነታቸውንና ፅሑፎቻቸውን ለውይይት የሚያቀርቡባቸው የምርምርና የሲቪክ ማህበረሰባት መድረኮች በብዛት መቋቋማቸው፣ ወቅታዊና በእውነት ላይ የተመሠረቱ የመረጃና የውይይት ማሰራጫ ዘዴዎች ያለምንም ስጋትና ማዕቀብ በህግ በተፈቀደና በተከለለ ማዕቀፍ ውስጥ እንዲሰራጩ የመረጃ ነፃነት ህግን ማውጣትና መተግበር የግድ ይላል:: ከላይ በግርድፉና በጠባቡ ከተመለከቱት የመመዘኛ ቁልፎች በመነሳት ኢትዮጵያ ዛሬ የምትገኝበትን የሰላምና የልማት ሁኔታ በጥቂቱ ለመመዘን የሚቻል ይመስለል:: በመሆኑም በአቶ መድህኔ ታደሰ የተሰጠው ትንተና የኢትዮጵያንና የአካባቢዋን ሠላም መረጋጋት ለመመዘን የሚረዳ በቂ ማዕቀፍን እንደሰጠ ሁሉ የኢትዮጵያን የልማት ሁኔታ ለማየት □ፅሞ እስካሁን የተነሱት ተጨማሪ ነጥቦች የመተንተኛ ቁልፎች ክፍተትን በመሙላት ያግዛሉ የሚል እምነት አለኝ::

የኢትዮጵያ ልማት ዘለቄ□ዊ እንዲሆንና መልክ እንዲይዝ:-

ሀ. መልካም አስተዳደር ሊነግስ □ፅ□ ጁላል፣

ለ. ተጠያቂነት ያለበት ነፃ የሆነ □መረጽ ልዉዉዓ ሊ□ረፉ ጁ□ባኘል፣

ሐ. ገደብ ያልተበጀበት፣ ከፍርሃት ነፃ የሆነ የመወያየት ባህል ሊ□ብር ጁ□ብኘል፣

መ. የድህነት ጉዳይ ባፋጣኝ እንዲወገድ የልማት ስትራቴጂዎች በህዝቡ አ□ምሮ በባለአደራነት እንዲሠርፅና የዕለት በዕለት የትኩረት አቅጣጫ እንዲሆኑ የግድ ይላል:: ለዚህም ራስን በምግብ የመቻሉ ጥያቄ የቅርብ ግብ ሊሆንና አድልአዊነት ያለበት የሀብት ክፍፍል መበላለጥን የመግታት አካሄድ ቅድሚያ ትኩረት ሊሰጣቸው የሚገቡ ጉዳች ናቸው፣

ሠ. ሰፊ የሆነ የስልጠና፣ የምርምርና የአካዳሚ ዕውቀት ስርጭት ቀና ፋክክርን በሚፈጥር መልኩ ያለአድልዖ በግሉም ሆነ በመንግስት የትምህርትና ምርምር ተቋማት ሊካሄድ ጁ□ባኘል፣

ረ. የንግድና የልማት እንቅስቃሴው ብዙ ወጪን የሚጠይቅ እንዳይሆን የመሠረተ ልማት ግንባታና አቅርቦት የመነገጃ ፍሰትን የሚያረጋግጡ ገደብ የለሽ የፈጠራ የኢንተርኔት አገልግሎት የሌሎች የኮሙኒኬሽን ዘርፎች አገልግሎቶች በስፋት እንዲሰጡ፣ ተጠያቂነት ያለበት በግልፅና በፋክክር የሚገኝ የብድር አገልግሎቶች፣ ጎሠኝነት ወ□ዙ ሊ□□ዉ □ማጁ□ባ የሰለጠነ የሰው ኃይልን □ልተ□□በ ዌዉዉር ማረፋ□ዓ ለነገው የተሻለ የልማት አካሄዳችን ዛሬውኑ መሻሻል የሚደረግባቸው ጉዳዮች ናቸው፣

ሰ. በተናጠል የሚደረግ የልማት ዕድገት ከቶም ስለማይኖር በዓለም አቀፋዊው የኢኮኖሚና መረጃ ትስስር መረብ ውስጥ ለመግባት አስፈላጊ የሆኑ የፖሊሲና የህግ ለውጦችን በጥናት ላይ ተመርኩዞ በማከናወን የዓለም አቀፍ የኢኮኖሚ አራማጆች ክለብ ውስዓ መፅባቱም □□ የማይሰጠው ጉዳይ ነው::

IV. ልዩነታችን ውበታችን፣ ጥንካሬአችንና ለተደጋጋፊ ፈጣን ልማታችን ደግሞ ፅኑ መሠረታችን ነው

ብዙዎቻችን ለልማታችን አለመፍጠን ምክንያቱ ፣ ተቋማዊና ህገመንግስታዊ ከለላ በመስጠት ጥርጥርና ስጋት ውስጥ የከተተን ልዩነታችንን ያጎላው ፖለቲካችን ነው እንላለን:: ይህ አባባል እውነትን ሊያዝል የሚችለው ልዩነቱን ተቀብሎ፣ በፍቅርና በመቻቻል

መንፈስ በጋራ መግባባት በተካለለ አብሮ የመኖር ማዕቀፍ ውስጥ ያለ አድልዖ እንዲሰራ ካልተገደደ ብቻ ነው::

የዓለማችን ተሞክሮ ልዩነትን ባግባቡ ባስተናገደ ስርዓት ውስጥ አንድነት፣ ጥንካሬና ፈጣን የኢኮኖሚ ልማት እንደተመዘገበ ነው:: ይህን በልዩነት ላይ የተመዘገበ የኢኮኖሚ ጥንካሬን ለማሳየት ሲሉ በቅርቡ John Barker □ተባሉ ምሁር ባወ□ት DVD የተመለከትኩት ዶክመን□ሪ □ልም ዛሬ ኢትዮጵያችን ለምትገኝበት ሁኔ□ ዓሩ ምሳሽን ያዘለ ሆኖ አግኝቼዋለሁ::

ለጆን ባርከር በዕፅዋትና በእንስሳት □ታየውን የልዩነት ስብጥር ከማህበረሰባዊው የልዩነት ስብጥር ጋር በማነፃፀር የደረሰባቸው ድምዳሜዎች አሉት:: ለባርከር አንድ ወጥ ብቻ የሆነ ዝርያ ብዙነትን ሲያወግዝ፣ ዘርፈ ብዙ ዝርያ ያለበት ደግሞ ልዩነትን አወዳሽ ነው:: ም□ንያቱም ብዙነት ያለበት ልዩነት ፈጠራን የሚጋብዝ በመሆኑ ሐብትን ለመፍጠር ይቻለዋል:: አንድ ወጥ ብቻ የሆነ የዕፅዋት ዝርያ በበሽ□ ለመመታት በጣም የተጋለጠ ነው፣ አንድ ወጥ ዝርያ ብቻ መሆኑም ለፈጠራ የማይመች ነው:: በመሆኑም ነው አንድ የሆነ ወጥነት (ልዩነት አልባ) በተመሳሳይነት ስለሚከበብ እስከመጥፋት የሚያደርሰው የመቆም (□ለማ□ፅ፣ □ለመለወጓ) □ረጽ ላጁ ጁወ□ል:: ለ□ህም በተፈ ባ□ ምሳሌነት ለህዝብ ያቀረቡት ማስረጃ የአየርላንድ ህዝብ አንድ ወጥ ዝርያ የነበረውን የድንች ተክል በብቸኛ ምግብነት በመጠቀም ለረጅም ጊዜ ይኖሩ ነበር:: ይህ ሌላ ዝርያ የሌለውን ድንች አንድ በሽ□ ስላጠቃው የአየርላንድ ህዝብ ለረሃብ በመፉለ□ ሀ□ሩን ትቶ ወደ ሰሜን አሜሪካ ለመሰደድ በቃ:: በተመሳሳዩ ብዙ ልዩነት ያለባቸውን የድንች ዝርያዎች ይጠቀም የነበረው የላቲን አሜሪካ ህዝብ ባንድ ዘር ላይ የመጣውን የድንች በሽ□ □ሚቋቋም ተደጋጋፊነት ያለው የሌላ የድንች ዘር በመኖሩ ከአደጋ ሊተርፍ እንደቻለ በስዕላዊ መግለጫቸው አመላክተዋል::

ለዚህም ነው በብዝሀ ህይወት (Bio diversity) ውስጥ ብዙ ዓይነት ልዩ ልዩ ዕፅዋት፣ ውስብስብ የሆነ eco system፣ ግን ጤናማ ዝርያዎች፣ብዙ ፍሬን የሚያፈሩ ዉስብስብ ዝርያዎች ቢሆኑም ግን ዘለቄ□ዊ □ቆዷታ ዘመን ያላቸው የሚሆኑት:: ሀብት እንዲፈጠር መረጋጋት (□ለቄታዊነት) ሊኖር ይገባል፣ □□ለቄታዊነት (sustainability) መኖር ደግሞ የተገማችነት (Predictability) ደረጃን ከፍ ከማድረጉም በላይ ምርታማነትንም ይጨምራል:: ለዚህም ነው ልዩነት (Diversity) የተደጋጋፊነት (Mutualism) ምንጭ ነው የሚባለው::

ተደጋጋፊነት (mutualism) የነገሠበት ሥርዓት የዝርያው ከሌላው ጋር ተባብሮ የመስራት ባህል የዳበረበት ነው:: ይህ በዕፅዋትና በእንስሳት □□□ዉ ቀመርም በማህበረሰባዊ ተራ□ቦ ዉስዓ □ሚታይ ነው:: ለምሳሌ ለሲንጋፖር የኢኮኖሚ ዕድገት ትልቁ ሚስጥሩ የአስተዳደር ስርዓቱ ሳይሆን በህዝቦቿ ልዩነት (Diversity) የተገነባው የተደጋጋፊነት ሚስጥር ነው:: በሲንጋፖር ቻይኖች፣ ማሌይዞች፣ ህንዶች ወዘተ በመኖራቸው የባህል ስብዓሩ ያለውን ልዩነት አመልካች ነው:: በመሆኑም በሲንጋፖር ብዙ ዘር (ጎሣ)፣ ብዙ ቋንቋ፣ ብዙ ሃይማኖት ይገኛል:: ይህን ልዩነት ግን ለጤናማ የመከባበርና የመቻቻል ስርዓት እንዲበለፅግ በመደረጉ ሲንጋፖር በአስገራሚ ሁኔታ ኢኮኖሚያዋ ያደገ ነው፣ በዓለም አቀፍ ደረጃ ለአብነት የሚጠቀስ መንግስት መር የሆነን የትምህርት ስርዓትንም (Public Education) □ም□ራምድ ሀገር ነች::

ለዚህ መሠረቱ ሀሳብንና አመለካከትን በነፃነት የመግለፅ መብት ሲከበር በልዩነቱ ውስጥ የሚያብብ የባህል ስብጥር ሲወደስ፣ በልዩነት ውስጥ በቅን ፉክክር ላይ የተመሠረተ የምሁራን አስተያየት ሲደመጥ፣ በተደጋጋፊነት መርህ (Mutualism) ላይ የተገነባው ህብረተሰብ ልዩነቱን የሃብት ማመንጪያ ታላቅ አጋጣሚ ያደርገዋል:: ለዚህም ነው የጆን ባርከን ትንተና ለሲንጋፖር በልማት □መበል□ፅ ሚስዓር በህዊቦ□ ያለውን ነባራዊ የልዩነት ስብጥር (diversity) በተደጋጋፊነት ሥርዓት ላይ መገንባቷ ነው የሚለን:: ከዚህም በመነሳት ጆን ባርከር የሚከተለውን ድምዳሜ ይሰጠናል፣ ልዩነት ፈጠራን (innovation) ጁወል□ል፣ ፈጠራ ለሀብት (Wealth) መ□ነት ምንጩ ነው:: ውጤ□ማ □□ራ (አዲስ ግኝት) ደግሞ በሃብት ላይ አዲስ ሀብትን ይፈጥራል::
□ሬ □□ለምን ኢኮኖሚ የተቆጣጠረችው አሜሪካ ለመበልፀግ ምክንያቷ በልዩነት የተሞላው □ስ□ተኛ ሕዊቦቿ ተደጋጋፊነት ነው:: የህዝቦቿ ልዩነት የፈጠራን በር በመክፈቱ የሀብት መፈጠርና መከማቸትን በሀገሪቷ ላይ አነገሠ::

ስለዚህም በኢኮኖሚው፣ በተፈጥሮ አካባቢው፣ በባህሉ፣ በቋንቋው፣ በዘር (□ሣ) ወ□ተ □ሪ□ □ሚታይ ልዩነት ሀሳብን በነፃነት በማገለፅ ሥርዓት ከታጀበ፣ ልዩነት የሚያስረሳ በነፃነት ላይ በተመሠረተ የመወያየት ባህል እንዲመራ ከተደረገና ግልፅ ተጠያቂነት የተዘረጋበት ያልተማከለ የአስተዳደር ስርዓት እንዲነግስ ከተደረገ ሰላም የሰፈነበትንና □ለቄታዊ ልማቷን ግቧ ያደረገች ሀገር መመስረት ይችላል::

ማ□ቃለ□

እስካሁን ያለፈችበትን የህይወት ውጣ ውረድ ከግምት በማስገባት፣ የተሻለችውን ኢትዮጵያን ነገ ማየት እንድንችል የዛሬው መነፅራችን የሚከተሉትን ነጥቦች በ□ሳቢነት ቢይዝ መልካም ነው □ላለሁ፣

ሀ. ህገመንግስታዊነትን ያከበረ ሥርዓት ለመገንባት ከህገመንግስት በታች መሆን የግድ ይላል:: ሁላችንም ከህገመንግስቱ በታች ነን፣ ህጉ ግን □ኛ ተስማምተን ያልነው ነው:: ለዝርዝር አፈፃፀሙም ተስማምተን በመደበኛ ህግጋት እንተነተነዋለን:: በዚህም ተቋማት እንፈጥራለን:: በሂደትም ያ አንድ ህገመንግስት የተሟላ የአስተዳደር ቅርፅን ይሰጠናል:: ከዚህ አንፃር በሀገራችን የምናየውን ልዩነት ወደተከበረ ተደጋጋፊነት እንዲያመጣልን ያስቀመጥነው ህገመንግስት ከላይ በስፋት የተነተንናቸውን ጭብጦች በመርህ ደረጃ የሚያፈርስ ሆኖ ባላገኘውም፣ አሊያም እጅጉን በዘገየና ባዘገመ አፈፃፀም፣ ወይም በተበላሸ የአፈፃፀም አስተዳደር ምክንያት ልዩነቱን ባከበረ ቅን ፉክክር ላይ □ተመሠረተ □□□ራም ባህል አልገነባንም:: በመሆኑም ዛሬ ልናይ የሚገባንን ሀብት አልፈጠርንም:: ይሁን እንጂ ይህን ለመከወን የሚያስችለን የህገመንግስት መሠረት ተጥሏል፣ ቢዘገዩም □ቀሜታ ያላቸው የመደበኛ ህግጋትና የተቋማት ፈጠራና ግንባታ መሠረት ተጥሏል፣ በሚቀረው ሃሳብንና ልዩነትን በነፃነት መግለፅ ወደሚያስችል ከፍርሀት የነፃን የመወያየት ባህል መገንባቱን አሁኑኑ እንጀምር::

ለ. የፖለቲካ ፉክክር ጠበኝነት ሊሆን አይገባውም:: ጠበኝነት □ፅሞ □ቂመኛነት የበኩር ልፀ ነውና ለተሻለ ሰላምና ልማት የፖለቲካ ፉክክሮች ሁሉ ልዩነትን ለማስተናገድ ሲባል ፖለቲከኞች በሀሳብ ደረጃ ለህዝብ የሚያቀርቧቸው የአመራር ጥበቦች (Art of Administration) ናቸው:: በመሆኑም ለህዝብ ውሳኔ የሚቀርቡ የፖለቲካ ክርክሮች ከቂመኝነትና ከጠበኝነት የሚነፁት ከፍርሃትና ከስጋት ነፃ በሆነ መልኩ በተለያዩ መድረኮች ህዝብ በነፃነት እንዲተችባቸው ሲደረፅ ብቻ ነው::

ሐ. ህገመንግስታዊነት የሂደት ውጤት ነው:: በተለይም ለፌደራል ሥርዓት የህገመንግስታዊነት ጉዳይ የጎላ ስፍራ አለውና ሕዝብን በስፋት □ማስተማሩ ስራ □ሲቪ□ ማህበረሰባቱም የጎላ ድርሻ ሊሆን ይገባዋል:: በመሆኑም በ□ሞ□ራሲ፣ በሰብ□ዊ መብቶች፣ በመልካም አስተዳደር፣ ግጭቶችን በሰላማዊ መንገድ በማስወገድ፣ በፆታ ነክና በወጣቶች ተሳትፎ ዙሪያ ህዝብን በህገመንግስቱ የከለላና □ማክቀ□ መርህ ውስጥ በስፋት □ሚ□ስተምሩ □ሲቪ□ ማህበረሰባት እንዲበዙ፣ እንዲጠነክሩና በተፎካካሪነት የተመሠረተን የጥራት አገልግሎት እንዲያበረክቱ መንግስት እገዛን የሚሠጥ፣ የህግ ከለላን የሚያበረክት፣ በፖሊሲም የሚደገፍ ሊሆን ጁ□ል::

መ. ልዩነት በኀላበት ሆኖም ግን ተደጋጋፊነት መርሁ እንዲሆን በፈቀደ የፌደራል ስርዓት ውስጥ ስለምንገኝ የጋራ ራዕያችን በሆኑ ጉዳዮች ላጁ አብዛኛውን ጊዜያችንን ካላተኮርን የነገው የተሻለ ሰላማችንና ልማታችን እየራቀን ይሄዳልና የጋራ አጀንዳዎች በስፋት □ሚ□ወ□ጁ፣ ለመፍትሔም የሚሆኑ ምላሾችን የሚፈጥር ማህበረሰብን የመገንባት ዕዳ አለብን::

ሠ. የተረጋጋች ኢትዮጵያን ለትውልድ ማስተላለፍ እንድንችል በእልህ፣ በራስወዳድነትና በእኔነት መንፈስ ፓርቲዎችንም ሆነ ሌሎች ማህበረሰባዊ መሰባሰቦችን ከመምራት መታቀቡ በናፍቆት የምንጠብቀው የነገው ሰላምና ልማት እውን እንዲሆን እርግጠኞች ያደርገናል::

ረ. □ለም እየተጓዘበት ያለው የዕድገት ባቡር እጅጉን ፈጣን ነውና በስራችንና በውሳኔዎቻችን ሁሉ ጊዜና ህዋብ ተኮር እንድንሆን የግድ ይላል:

የውይይት ታዳሚዎች አስተያየት፣ ዓ□ቂ እና የተሰጠ ተፊ ማሪ ማብራሪ□

የዕለቱ የውይይት መሪ አቶ ወርቅነህ ደነቀው ዋና አቅራቢውን አቶ መድህኔ ታደሰን አስተያየት ሰጪዎቹን ዶ/ር ካሳሁን ብርሃኑን እና ዶ/ር ዘውድነህ በየነን በማመስገን ውይይቱን ለአስተያየትና ጥያቄ ክፍት አድርገዋል:: በዚህ መሰረት የሚከተሉት ጥያቄዎችና አስተያየቶች ቀርበዋል::

□መ□መሪ□ □ር አስተያየትና ዓያቄዎች

የመጀመሪያ አስተያየት ሰ□ :- በርዕሱ መሰረት አቶ መድህኔ □□ሰ ከሰሜን፣ ከደቡብ፣ ከማህል፣ ከውጭና ከውስጥ አጣቅሰው በተለይ በአፍሪካ ቀንድ ያለውን የሰላምና ልማት ጉዳይ ላይ አትኩረው ጥሩ ግንዛቤ የሚያስጨብጠንን ሃሳብ ስላካፈሉን መደሰቴን ለመግለፅ እወዳለሁ:: ሆኖም ከጊዜ አኳያ በአጭር፣ በመካከለኛና በረዥም ጊዜ ውስጥ ሊገጥመን ስለሚችለው የሰላምና የልማት ጉዳይ በርዕይ መልክ ቢያካፍሉን ጥሩ ነበር □ላለሁ::

ሁለተኛ አስተያየት ሰጪ:- ከውይይቱ ውስጥ የጠፋ ነገር ያለ የመሰለኝ የሙሁሩ ሚና ምንድነው የሚለው ጉዳይ ነው:: እዚህ አገር ሙሑሩ ከደሞዝ ባለፈ ስለሌላ ነገር የሚያስብበት ወቅት መቼ ነው? ይህ □□ጁ በዓብቅ ሊታሰብበት የሚገባ □□ጁ ጁመስለኛል:: □ሙሑሩ ሚና በወደፊቱ ኢትዮጵያ እንዲሁም በአፍሪካ ሊ□ጁ ጁ□ል □ሚል ሃሳብ አለኝ:: ሌላው ምንም እንኳን ፖለቲካው የሚቀድም ቢሆንም ኬኒያ፣ ታንዛኒያ፣ ዩጋንዳ፣ ሩዋንዳና ቡሩንዲ አንድ የከስተም ህብረት ፈጥረው በፍጥነት እየተንቀሳቀሱ ጁ□ሾሉ:: የምዕራብ አፍሪካ አገሮችም እንደዚሁ:: ከዚህ አንጻር የእኛ አገር ሁኔታ እና የአካባቢው አገራት የኢኮኖሚና የንግድ ግንኙነት ሊ□ጁ ይገባል:: ይህ ጉዳይ አንዱና ዋንኛው የግጭት ማስወገጃ መሣሪያ ነው የሚል ዕምነት አለኝ::

ሌላው የመጀመሪያው ተቺ ሲናገሩ የዘነጉት ይመስለኛል:: ከዘረዘሯቸው ጉዳዮች በተጨማሪ የ1997 ምርጫ ለአገራችን ሰላምና ልማትን ለማምጣት ትልቅ ዕድል እንደነበር በግል የማምንበት ጉዳይ ነው::

ሶስተኛ አስተያየት ሰጪ:- አቶ መድህኔ ታደሰ የአፍሪካ ቀንድ ታሪካዊ፣ ባህላዊ፣ዲሞግራፋዊና ሌሎች ጉዳዮችን ጠቅሰው አካባቢው ሰላም □□ እንደሆነ፣ ሰላምም ለማምጣት ብዙ ጊዜ እንደሚፈጅ፣ የአካባቢው መንግስታትም ደካማ መሆን ለዚሁ አስተዃ□አ እንደደረገ አስረድተውናል:: እኔ ለመጠየቅ የፈለኩት በሌሎች የአፍሪካ አካባቢዎች ሰላም ያልነበራቸው በቅርቡ ሰላም □□ኙ አገሮች አሉ:: ለምሳሌ ሴራሊዮንና ላይቤሪያ ከርስ በርስ ጦርነት ወጥተው ሰላማዊ ምርጫ አካሂደው ሰላምና መረጋጋትን ፈጥረዋል:: አንጐላና ሞ□ምቢ□ም እንደዚሁ ሰላምና መረጋጋት የሰፈነባቸው አገራት ሆነዋል:: የ□ላላቅ ሃጁቅ አገራትም □□ር፣ ቡርንዲና ሩዋንዳ ሰላምና መረጋጋት የፈጠሩ ናቸው:: ከዚህ አንጻር የአፍሪካ ቀንድ ሰላምና መረጋጋትን ለመፍጠር ምን ሊማር ይገባዋል::

ሌላው ዶ/ር ካሳሁን ሰላምን ለማምጣት መንግስታት ኃላፊነት አለባቸው ብለዋል:: ሆኖም መንግስታት ራሳቸው የሰላም መጥፋት መንስኤ ሲሆኑ ይ□□ሉ ለምሳሌ ለዳርፋር ችግር የካርቱም መንግስት ዋና ችግር ፈጣሪ ነው:: በሌሎችም አገራት ይኸው ነው □ሚስተኸጠው:: ስለዚህ መንግስታት ዋና የችግሩ መንስኤ ሆነው ሳለ እንዴት ነው የሰላም አምጪ ተደርገው የሚወሰዱት::

አራተኛ አስተያየት ሰጪ:- ሶስቱም ተናጋሪዎች ተደጋጋፊ ሃሳብ ሰጥተዋል:: ለዚህ ምስጋና ይድረሳቸው:: ረዳት ኘሮ□ሰር መድህኔ ታደሰ ሰላም ለልማት በጣም አስፈላጊ እንደሆነ ገልጸዋል:: ይህ ትክክል ነው ግን በተቃራኒው ልማት ከሌለ ሰላም ሊኖር እንደማይችል መገንዘብ ይኖርብናል:: ለዚህ 3 ምሳሌዎችን መጥቀስ እችላለሁ:: በ1996 ንጉሱ ከስልጣን ሲወርዱ ሕዝቡ ደርግን አሜን ብሎ ነው የተቀበለው አልተዋጋውም:: ደርግም በተራው ሲወር□ እንደዚሁ መጪውን መንግስት ሕዝቡ ተቀብሏል:: ስለዚህ ከዚህ የበለጠ ሰላም ሊኖር አይችልም:: የተነሱ የብሔረሰቦች መብዛት፣ የድንበር ያለመካከል፣ የድንበር ዘለል ወንዞቻችን፣ የቀይ ባህር፣ የኢትዮጵያ ጁኦ □ለቲካ ወ□ተ እነዚህ ሁሉ ሲጠቃለሉ በኢትዮጵያ ውስጥ ሰላም ሊያመጣ የሚችለው አንዱና ዋንኛ ጉዳይ ልማት ብቻ ነው::

ሕብረተሰቡን በሙሉ ያቀፈ ያልተዛባ ልማት ካለ ፍቅር አለ:: አስቀድሞ አንድ አስተያየት ሰጪ የሙሁራን ሚና ምን መሆን እንዳለበት ጠይቋል:: ዛሬ የብሔረሰቦች ግጭት እንዲስፋፋ በተደረገበት ሁኔታ እንኳ የኢትዮጵያ ሕዝብ ፍቅር እንዳለ ነው:: ሕዝቡ ጋር ምንም ችግር የለም ችግር ፈጣሪዎቹ ሙሁራን በተለይ መንግስት ነው::

ሌላው፡ ስለ □ሞ□ራሲ፣ □ሕፅ የበላይነት፣ የሰብአዊ መብት፣ ወዘተ ተነግሯል:: ግን እነኚህን ለማስፋት መንግስት ምን ማድረግ አለበት □ሚል ሃሳብ ቢሰዓ ዓ ሩ ጁመስለኛል::

አምስተኛ አስተያየት ሰጪ:- ዉጁጁቱ ወቅታዊ ነው:: ብዙ ሃሳቦች የምንጋራቸው ተሰንዝረዋል:: መረጃን በተመለከተ ግለሰቦችም ሆነ ድርጅቶች መረጃ የማግኘት መብታቸው እና ነጻነታቸው ላይ አስተያየት ቀርቧል:: እኔ ግን መጥፋት አለበት የምለው ውሸት የሚባለው ጉዳይ ነው:: ይህ ጉዳይ በዓለም አቀፍ ደረጃም አሳሳቢ ተ□ር□ ጁወሰ□ል:: ወ□ □ኛ አገር ስንመጣ እንዴት ነው ሰው ውሸት እየበላ ውሸት እየሸጠ የሚኖረው:: በአገራችን ውሸት ሃብት እየሆነ እየመጣ ነው:: ስለዚህ የአገራችንን ባህላዊ እሴት ለመጠበቅ የዛሬውን በመሳሰለ መድረክ ላይ የፖለቲካና የመንግስት ባለሥልጣናት ዋሽተው ሲ□ኙ ከሥልጣን የሚወርዱበት ሁኔ□ ቢ□□ር ዓ ሩ ጁመስለኛል:: ከመድረኩ መረጃ የማግኘት መብት ነፃነት ሊኖር ይገባል እንደተባለው የውሸት ነፃነት የሚል ነገር እንዳያመጣ እሰጋለሁ::

ስ□ስተኛ አስተያየት ሰጪ:- ሁለት ነጥቦች ላይ አስተያየት ለመስጠት እፈልጋለሁ አንደኛው፡ □/ር ካሳሁን ብዙውን ነገር ወደ መንግስት ኃላፊነት የሰጡ ይመስለኛል:: እንደእኔ በአንድ አገር ውስጥ ሶስት ኃይሎች በቅንብር ሲሰሩ ነው ሰላምና ልማትን ማምጣት የሚቻለው:: መንግስት፣ የሲቪል ማህበረሰብ እና የግሉ ዘርፍ የየራሳቸው ድርሻ አላቸው:: የነዚህ የሶስት ኃይሎች በጋራና በትብብር መሥራት ነው ሰላምንና ልማትን የሚያረጋግጠው:: በአብዛኛው፡ በብ□ መ□ረ□ □ምሰማው፡ ሰው የራሱን ኃላፊነት እየተወ ወደ መንግስት ብቻ ነው ጣቱን ሲቀስር የሚ□□ው:: ሁሉም የየራሳቸውን ሚና መጫወት አለባቸው:: ሲቪል ማህበረሰቡ የራሱን ኃላፊነትና ግዴታ ተወጥቷል ወይ ሲባል ለመሆኑ የሚንቀሳቀስ (Vibrant) የሲቪል ማህበረሰብ አለ ወይ የሚል ጥያቄ ያስነሳል:: የግል ዘርፋም ከመንግስትና ከሲቪል ማህበረሰቡ ጋር ተቀናጅቶ አገራዊ ኃላፊነቱን መወጣት ይገባኸል:: በእኔ አስተሳሰብ የግሉ ዘርፍና የሲቪል ማህበረሰቡ ከመንግስት ባላነሰ አገራዊ ኃላፊነት አለባቸው::

ሁለተኛ አስተያየቴ ዶ/ር ዘውድነህ ያመጡት ነጥብ ሃይማኖት በራሱ ምንም ችግር የለውም ነገር ግን ለፖለቲካ ሥልጣን መወጣጫ አድርገን ስንጠቀምበት ግን አደጋ ያመጣል ብለዋል:: ከዚህ ባለፈ ግን የተለያዩ ሕዝቦችን የሚያስተሳስርና ሃይማኖታዊ እሴቶችን ጠብቆ ለሚኖር ሕዝብ ትልቅ አስተዋጽኦ ያለው ነው ብለው ገልፀዋል:: በሕገመንግስታችን ውስጥ የሃይማኖቶች እኩልነት በፅ ል□ ተቀምጧል:: ሆኖም ትልቁ ችግር እኔ የሚሰማኝ ሃይማኖታዊ እሴቶቻችንን እንደ እሴት በሕጁወታችን እየተረጐምናቸው አለመሆናችን ነው:: አስቀድሞ እንደተገለፀው ሃይማኖትን ለተለየ ለሌላ □ቀሚታ እየተጠቀምን በመም□ታችን እና ሃይማኖታዊ እሴቶቻችንን በየግዜው እያንጠባጠብን በመም□ታችንን ድሮ ያልነበሩ ችግሮች እየተከሰቱ መዓተኸል:: ስለ□ህ ወ□ ሃይማኖታዊ እሴቶቻችን ተመልሰን ብናከብር ለሰላምና ለልማት ትልቅ ሚና አላቸው ብዬ አምናለሁ::

በመጀመሪያ ዙር በቀረቡ ጥያቄዎች እና አስተያየቶች ላይ የተሰጠ ማብራሪ□

1. ረዳት ኘሮፌሰር መድህኔ □□ሰ

በዚህ አጭር መድረክ ብዙ ነገር ማለት አይቻልም:: እኔ ለማተኮር የሞከርኩት አብየት በሆኑ መዋቅራዊ ጉዳዩች ላይ ነው:: አካባቢያዊ መልክ ስላላቸው:: ሌላው በጹሑፍ ውስጥ □ለ እኔ ግን ያልተናገርኩት ኢትዮጵያ ነጻነቷን አስከብራ ከመቆየቷ ጋር የተያያዙ ነገሮች አሉ:: ይህ ከአፍሪካም የሚለያት ነው:: በሌላ በኩል ከቅኝ ግዛት ጋር በተያያዘ ከውጭው አለም ጋር የኢኮኖሚ ትስስሯ የላላ □ላቀር ኢኮኖሚ የሰፈነባት አገር ነች ኢትዮጵያ::

ከዛ በተረፈ የኢትዮጵያ የመንግስት ምሥረ□ ል□ ከመሆኑ አንጻር በጣም አስቸጋሪ እና አጨቃጫቂ □በሔር ዓ□ቄ እንዲነሳ አድርጓል:: ከ60 እና 70 ዓመታት በኃላ

የተፈጠረውን ሁኔታ የምናውቀው ነው::

የኢትዮጵያ የመንግስት ምሥረ□ መሠረቱ □ውስዓ ኃይል ነው:: ይህ ደግሞ በዲሞክራሲና በኢኮኖሚ ዕድገት ስላልተደገፈ በጣም አስቸጋሪ የሆነ የብሔር ጥያቄ አስነስቷል:: የተነሳው የብሔር ጥያቄ እንደሌሎች የአፍሪካ አገሮች አጨቃጫቂ ብቻ ሳይሆን እስከ ሕገመንግስት ደረጃ ምን እንደፈጠረ የምናቀው ጉዳይ ነው:: በተለየ መልኩ ይሄ ነው ልዩ የሚያደርጋት የኢትዮጵያን:: ስለዚህ የብሔር አጨቃጫቂ ጥያቄ መጠኑና ግለቱ በኢትዮጵያ ውስጥ ከፍ ያለ ሆኖ ይ□□ል::

በሌላ በኩል የውስጥ የአጼ አስተዳደር በመራዘሙ የተነሳ ደሞ አፍሳሽ ለሆነ ሥር ነቀል አብዩት ነው የተደረግነው:: ለትንሽ ጊዜም ቢሆን ለሌላ ሥር ነቀል ለሆነ የ1983 ዓመት መንግስት የመዋቀር፣ አገር □ማዥቀር ኘሮጀክት ነው የተዳረግነው:: ይሄ ኢትዮጵያን ልዩ □□ርፉ□ል::

የለውጥ መንሳሳት ሁኔታዎችን ስናይ ባህላዊ መሠረታቸው እና ፖለቲካዊ ቅኝታቸው ለግጭት አፈታት የተመቹ አይደሉም:: በ1966 □ተ□ራ□ ኃይል ስላልነበር ነው ወ□ሕዛ ትርምስ አገሪቷ የገባችው:: በወቅቱ ንጉሱ የተወሰነ የፖለቲካ ክ□ል (Space) ቢከፍቱ ኖሮ ደርግ አይመጣም ነበር ለማለት ይቻል ነበር:: ሌላ የሲቪልና የፖለቲካ □ተ□ራ□ □ጁል ይኖር ነበር:: ደርግም የሆነውን ባይሆን ኖሮ □1983 ለውጥ አይመጣም ነበር:: አሁንም የፖለቲካ ዕድል በጠበበ ቁዓር □ማጁታወቅ ነገር ነው □ሚመ□ው:: ለዚህ ነው የፖለቲካ ክ□ል ጁስ□ □ሚባለው:: ጁህ ግጭቶች በከረረ መልኩ በአውዳሚነታቸው እንዳይገለጹ ማስተንፈሻ ነው::

ጠንካራ ተቋማት ያስፈልጋሉ ስል አገራዊ ተጻ ተቋማት ካሉ የትጥቅ ትግል የሚያስነሳ ነገር አይኖርም እዚሁ መፋለም ይቻላል ለማለት ነው:: ተቋማቱ የሰለጠነ የፍልሚያ ሜዳ ይሆናሉ::

ከዚህ አንጻር መዋቅራዊ ችግሮች በአገራችን ውስጥ የፈጠሩት የፖለቲካ ሜዳ አለ፤ የሥርአት አወቃቀር አለ:: በዚህም ማህበራዊ እና የፖለቲካ አንድነቱ የላላ ሕብረተሰብ አለ:: በዚህ አይነት □□ለቲካ ሜ□ ውስጥ ወጣቱ ምን አድርግ ነው የሚባለው:: በአገራዊ ጉይዮች ላይ ሊነጋገር አይችልም:: የኢትዮጵያ ዩኒቨርስቲዎች የምን ሜ□ እንደሆኑ ይታወቃል:: በኢኮኖሚ ዕድገት ጉዳይ ወዘተ በግሎባላይዜሽን ጉዳይ አይደለም ወ□ቱ እየተፈነካከተ ያለው:: በአብዛኛው የኢትዮጵያ ዩኒቨርስቲ ተማሪ አገራዊ አጀንዳ ይዞ አይደለም እየተሰበሰበ፣ እየተነታረከ ያለው:: ስለዚህ ማስተካከል ያለብን □□□ህ አይነት ሁኔታዎችን፣ የፖለቲካ ሜዳውን፣ መዋቅሩን ነው:: ምን አይነት አገር እንደምንመሠርት ግልፅ አይደለንም:: ምክንያቱም አገር ለመመሥረት ብዙ ነገሮችን ይጠይቃል:: አገራዊ ምልክቶች ያስፈልጋሉ፤ አገራዊ ተቋሞች ያስፈልጋሉ:: ምን አይነት ኢትዮጵያን ነው ለመመሥረት የምንፈልገው የሚለው ግልፅ የሆነ አይመስለኝም:: እንደዚሁ ነው እየተንዠን ያለነው:: የመጣው ይም□ አንድ ነገር ይዞ ይመጣል ተብሎ ነው እየተሄደ ያለው:: ለዚህም ነው አብየት መዋቅራዊ ጉዳዮች ላይ ለማተኮር የሞከርኩት፤ በአብዛኛው ደግሞ መንግስትንና ምሁራንን የሚመለከቱ ናቸው::

ችግሮችን በኃይል መፍታት አይገባም ስል ማህበራዊና ፖለቲካዊ የውስጥ ችግሮቻችንን ማለቴ ነው:: የውጭ ወረራዎችን አይመለከትም:: ይህ ማለት ቢያንስ □ጁል መ□ቀም ለችግሮቻችን የመጀመሪያ መፍትሄ አናድርግ ማለቴ ነው::

የሃይማኖት ፅንፈኝነትን በተመለከተ የአፍሪካ ቀንድ በጣም □□ተለወ□ መጥቷል:: መቻቻልና ፍቅር አለ እየተባለ ብዙ ነገር ይወራል:: በውስጥ ግን እየተቀየረ መጥቷል:: በመካከለኛዉ ምሥራቅ በተ□□ረዉ ሁኔታ፣ በድህነትና አሁን ባለው ሁኔታ ተስፋ በመቁረጥ የሃይማኖት ፅንፈኝነት እንዲስፋፋ ምቹ ሁኔታ □ዓሯል:: እንደውም የሶሻሊዝም ርዕየተ አለም አልሠራም፣ በብሄር መደራጀትም ብዙ ችግር አልፈ□ም ስለዚህ ምንአልባት ሃይማኖት ነው □ሚያዋጣው የሚሉ አሉ:: ስለዚህ ሁኔታዎች እየተቀየሩ በመም□ታቸው ጥንቃቄ እናድርግ ለማለት ነው የፈለኩት:: ይህ ሲባል አክራሪ የእስልምና ተከታዮችን ብቻ ሳይሆን ከውጭ ድጋፍ የሚያገኙ ቀኝ ዘመም ክርስትናንም ጭምር ነው:: በተለይ ኢትዮጵያ ካለችበት መልካምድራዊ አቀማመጥ፣ ከአለም አቀፍ የፀረ-ሽብርተኝነት እንቅስቃሴ ፉር በተ□□□ እንደዚሁም ከመካከለኛ ው ምሥራቅ ጋር ካላት ግንኙነት አንፃር የወሃቢ እስልምና ነው ለጊዜው ጥንቃቄ የሚፈልገው:: ይህ ከአለም መንግስታት ማህበር በጀት በላይ በሚያንቀሳቅስ አለም አቀፋዊ ተቋም ነው □□ተ□□□ □ለዉ::

ማህበራዊ አገልግሎት መስጠት የማይችሉ የአፍሪካ መንግስታት ባሉበት ሁኔታ፣ ድህነት በተንሠራፋበት እና ወጣቱ ሥራ ባጣበት ሁኔታ በአለም አቀፍ ተቋማት ገንዘብ የሚደገፍ ሃይማኖቶች አይስፋፋፋም ማለት የዋህነት ነው:: ዋናው ጉዳይ እነዚህ እምነቶች ኢትዮጵያዊ አመራር እና የበጀት ምንጭ አላቸው ወይ? የሚለው ነው ሊጠየቅ የሚገባው ከዚህ አንጻር ኢትዮጵያ ትቅደም የሚል የጴንጤ አስተሳሰብ ምንም ችግር የለውም ዋናው ጉዳይ የያዙት ዓላማና ርዕይ ነው::

ሌላው ጉዳይ የፖለቲካ ፓርቲዎች መብ□ትን አስመልክቶ መሰብሰብ ይቻላል ወይ የሚል ነው:: ይህ ጉዳይ የሥርአትና የፖለቲካ አወቃቀር ሂደት ይወስነዋል:: ግን መሰብሰብ እን□ማይቻል የሱማሊያ ሁኔታ ግልፅ አድርጐ አሳይቶናል:: በመጀመሪያ ደረጃ ፓርቲዎች በሚ□ስተሳሰሩ አገራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ አስተሳሰቦች ላጁ እንዲደራጁ ካልተደረጉ ጥሩ አይደለም:: እህአዲግ ራሱ ወደ አንድ አገራዊ ፓርቲ በፍጥነት ከመጣ ነው ተስፋ የሚኖርን:: አሁን ባለው ሁኔ□ □□ለቲካው፡ ሚ□ው፡ በ□ም እየተሰነጣጠቀ ይሄዳል:: መንግስትን (State) አንድ ጊዜ ካ□ረሱ በ□ላ መልሶ መፍጠር አይቻልም:: የኢራቅን መንግስት ካፈረሱ በ□ላ አማራጭ ሲያጡ ጊዜ ነው ኩርድና ሻይት ማለት የጀመሩት ስለዚህ መንግስት አንድ ጊዜ ከፈረሰ ሁኔታው በጣም አስቸጋሪ ነው:: ለጊዜው ያለኝ አስተያየት ይህ ነው ጁበቃኛል::

2. የዶ/ር ካሳሁን ብርሃኑ ተፌ ማሪ ማብራሪ□

ሁሉንም የተነሱ ጉዳዮች ለመመለስ አልሞክርም ግን የፅንሰሃሳብ አጠቃቀም ላይ መጠንቀቅ ያለብን ጁመስለኛል:: ለምሳሌ ሙህር (elite or intellectual) □ሚለዉ፡ □ፅሪ ካላቸው ብቻ ጋር አያይዘን ነው የምንጠቀመው:: ይህ ግን ትክክል አይደለም:: ዲግሪ ያለው ሰው ሙሁር ሊሆንም ላይሆንም ይችላል:: ዲግሪ የሌለው ሰዉ፡ □ቢሬ፣ ነጋዴ ወዘተ ሙህር ሊሆን ይችላል:: ከህይወቱ ተሞክሮ ወስዶ ነገሮችን እያገናዘበ የሚተነትን ሲሆን:: ስለዚህ እዚህ አካባቢ እንጠንቀቅ እላለሁ:: ከዚህ ጋር ተ□ጁዞ ሙህሩ ስለ□ሞዌ መጠየቁ ችግር የለበትም ነገር ግን ሁሉን ነገር የሆድ ነገር ማድረግ ችግር ሊሆን ይችላል:: ለምሳሌ በአጋጣሚ የተነሳው ጀኖሳይድ /ዘር ማጥፋት/ በአገራችን አልተፈጸመም ብሎ መናገር አይቻልም ወጁ? የሚል አስተያየት ቀርቧል:: ጥሩ ምሳሌ ነው የተነሳው:: ባጋጣሚ ከዩኒቨርስቲ ከተለያዩ የሙያ ዘርፎች ሙያዊ አስተያየት እንድንሰጥ እኔም ጭምር በፌደራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ተ□ጁቀን ጀኖሳይድ በአገራችን የለም አልተፈጸመም ብለናል:: ይሄን ስንል ተከሳሾችን ለመደገፍ ሳይሆን □□ህ አገር ጅኖሳይድ /ዘር ማጥፋት/ ስላልተካሄደ ነው::

መንግስት ሰላምና ልማትን በማጥፋት የሚጫወተው ሚና ላይ እኔም አስቀድሜ ተናግሬአለሁ:: በአካባቢያችን አንዳንድ አገሮች ለሕዝቦች መበተን አስተዋጽኦ ያደረጉት መንግስታት ናቸው:: በተጻራሪው ደግሞ ሰላምና ልማትን ለማምጣት የተሻለ አደረጃጀትና ብቃት መንግስታት ስላላቸው ሚናቸው ግንባር ቀደም ነው ማለት ይቻላል:: ከዚህ አንጻር ለተሰጠው አስተያየት ማለት የሚቻለው ብዙውን ለመንግስት የምንሰጠው መንግስት ብዙ ስላለው ነው:: ሲቪል ማህበረሰብ የተባሉት በአገራችን ገና በመዳህ ላይ ናቸው:: ስለዚህ ወደፊት አንዳንድ ነገሮችን ሊያበረክቱ ይችሉ እንደሆን እንጂ አሁን ባሉበት ሁኔታ ገና ብዙ ይቀራቸዋል:: የራሳቸው የውስጥ ድክመት አለ:: የመንግስት ተፅዕኖ አለ፣ የአካባቢና የሕብረተሰቡ ባህላዊ ተፅዕኖ አለ:: ስለዚህ የመንግስትን ሚና ሊተኩ የሚችሉበት ደረጃ ላይ አይደሉም:: □ፅሉ □ር□ም እንደዚሁ ብ□ የሚያጠያይቅ ነው:: በአገራችን በ□ር□ አንዳንድ ሙከራዎች ቢኖሩም አንዳንዱ የአየር ባየር ነጋዴ ነው፤ አንዳንዱ ከባለሥልጣናት ጋር ተጠግቶ የተደራጀ ነው አንዳንዱም በዓራቱ እየሞረ ነው:: ስለዚህ መንግስት የተሻለ አቅም አለው:: መንግስት መሬት አለው፣ ጦር ሠራዊት አለው በሚል ነው ብዙውን ተግባራት ለመንግስት የሰጠነው:: ጁህ □ው፡□ታና የምርጫ □□ጁ አይደለም መንግስት ለሰላምና ለልማት የተነሳ ከሆነ ምንም ድሃ ቢሆን ግንባር ቀደሙን ሚና ጁ□ ወ□ል::

3. የዶ/ር ዘውድነህ ተጨማሪ ማብራሪ□

በአገሬ የማስተውለው ነገር አለ፤ ምንአልባት ልታረም እችላለሁ:: በአገራችን የፖለቲካ ብስለት (Political Maturity) እየመጣ ነው:: ይህን ተስፋ የሚሰጥ ነገር ካልተቀበልን ሁሌ አደጋ አለው:: በግጭት ሂደት (Conflict Dynamics) ላይ የተመራማሪዎች ጭንቀት የግጭትን /የችግርን/ ዋና መንስኤ ወይም ምክንያት ማወቅ ነው:: ሁሌም ከባዱ ይህን ማወቅ ነው::

እሱ ከታወቀ ቀላል ነው መድሃኒት መስጠት ነው ለችግሩ:: ይህን ሂደት እንተወውና ግጭት /ችግር/ በሆነ ምክንያት ተፈጠረ እንበል:: በመጀመሪያ በውስጣችን የሚሰማን ያለመመቸት (discomfort) ነው:: ለዚህ መፍትሄ ሳንሰጥ ቀርተን በዛ ላጁ ተጨማሪ ችግር ቢታከል ሌላም እንደዚሁ ቢከተል ይሄ ሂደት የሚመራን ወደ አለመግባባት /አለመረዳዳት/ ነው:: ምክንያቱም ሁሉም የየራሱን ትንተና ይሰጣልና:: እነዚህ ግልፅ ያልሆኑ ያለመግባባቶች ወደ ግጭት የሚያመሩ ምክንያቶችን ይፈጥራሉ:: ይህን ዝም ካልን ወደ ውድቀት (Crises) ይወስደናል:: ይሄ የሚያሳየው አብዛኛውን ጊዜ ዉጁጁታችን የምናደርገው ወይም የምንጀምረው ብዙ ደረጃዎችን ዝም ብለን ካሳለፍንና ወደ ውድቀት ደረጃ ከደረስን በ□ላ፣ ንብረት ከጠፋ፣ ሰው ከሞተ በ□ላ ነው:: ለዚህ ነው ይሄንን ወደ ገደል ውስጥ የሚወስደንን አቅጣጫ ለማቆም አንድ ሕዝብን የሚያስተዳድር አካል በጣም መዘጋጀት ያለበት በሕብረተሰቡ ዉስዓ □ሚ□□ሩ □መ□መሪ□ □ረጽ ክፍተቶችን መከታተል እና በነዚ□ ላይ መነጋገርና መፍትሄ መስጠት የሚጠበቅበት:: ለ□ህ □ፅሞ ማስተንፈሻ መድረክ /ተቋም/ጁ□ልፉል:: እነዚህን ተቋማት ጁመስለኛል አቶ መድህኔ □□ሰ ለማሳየት እየሞከረ ያለው:: ወጥነት ያለው ፓርላመንታዊ ሥርአት በቂ መተንፈሻ ነው:: የፓርላመን□ዊ ኢንስቲትውሽን የምንላቸው ቀጥ□ ተጠሪነታቸው የሕዝብ ውክልና ላላቸው ተቋማት ነው ለምሳሌ በኢትዮጵያ ውስጥ የምርጫ ቦርድ፣ የሰብአዊ መብት ኮሚሽን ወዘተ:: እነዚህ ተቋማት የሚመሰርቱት መተንፈሻ እንዲሆኑ ነው:: እነዚህን አመሠራረታቸው ላይ ካበላሸን ማስተንፈሻ ሳይሆኑ መደረቻ ነው የሚሆኑት:: በዚህ ሁኔታ በምንም ምክንያት እውነተኛም ቢሆን ችግር ሲፈጠር ወዲያውኑ የተለያዩ የሕብረተሰብ ክፍሎች የየራሳቸውን ትርጉም ይሰጣሉ:: በአገራችን ማህበረሰባችን በጣም ቁጥብ ነው:: ግልፅ ሆኖ የመናገር ባህል የለንም:: ይሄ ባለመኖሩ በ□ም ተ□ራ□ሪ ነን:: የመጠራ□ሩ ነገር □□መ□ ያለው መናገር የሚገባንን እና መተንፈስ የሚገባንን ወዲያውኑ እዛው መተንፈስ ባለመቻላችን ነው:: በዚህ ሁኔታ የፖለቲካ መድረኩ ሁሌ እየጠበበ በሄደ ቁጥር መፍትሄ የሚፈለገው ከጠቅላይ ሚኒስትር ጽ/ቤት ወይም ከጠበቡ ቦታዎች ከሆነ አገር የትም አይደረስም :: የፖለቲካ መድረኩ የሚሰፋው ጠንካራ የሲቪል ማህበራት፣ የግሉ ዘርፍ ጭምር ሲገነባ ነው:: የሲቪል ማህበራት መንግስትን የሚደግፉና የሚያግዙ ናቸው:: ግን ያለንበትን ሁኔታ ስናይ የሲቪል ማህበራት የተፈጠሩበት ሁኔታ ጤናማ አይደለም:: ጤናማዎች እንዲፈጠሩም □ሰ□ የፖለቲካ መድረክ አላመቻቸንም:: ይህን ለማስተካከል የፖሊሲ ፍተሻ የምንሄድበትን አቅጣጫ ዳግም ማሰብ ጁ□ባል፣ ዓሩ ዓሩ ፖሊሲዎችም አሉን:: እነዚህን ፖሊሲዎች ወደ ኘ ሮግራምና ኘሮጀክቶች ቀርጸን የሕዝብ ተሳትፎን ይጠይቃሉ:: ለእኔ ብቸኛው መሣሪያ ውይይት ነው:: ሰዎች የሚነጋገሩበትን ነገር ማስፋት፣ ማስፋት፣ ማስፋት . . . .

ሁለተኛ ዙር አስተያየትና ጥያቄዎች

ሰባተኛ አስተያየት ሰጪ:- አቅራቢዎቹን በጣም ላመሰግን እወዳለሁ እኔ በ3 ነገሮች ላይ አስተያየት ለመስጠት □□ልፉለሁ:: አንድኛ ውይይቱ ሰላምና ልማት የሚል ነው:: በዚህ ላይ ረዳት ኘሮ□ሰር መድህኔ ታደሰ ብዙ ነገር ብለኸል:: እሳቸው ያሉትን የምቃወመው ነገር የለኝም:: ሆኖም አንዳንዴ ፈረንጆች እንደሚሉት “Let the devil to do” የሚባል ነገር አለ እና በልማት አኳያ አገራችን ከመቼም ጀምሮ ሰላም የሌላት አገር ነች:: ስንዋጋ፣ ስንቀጣቀጥ ነው የኖርነው:: እደውም ከተማ መስርተን አገርን እናልማ ያልነው ከ100 ዓመት ብዙም የዘለለ አይመስለኝም:: በጣም የአ□ ር □□ ታሪክ ነው:: ግን በዚህ ጊዜ ውስጥ ብ□ □ተሰሩ ነገሮች አሉ:: የበለጠ እንሠራ ነበር የሚለው ሌላ ጥያቄ ነው:: ብዙ የልማት ሥራ ተሠርቷል መንገድ ሠርተናል፣ ት/ቤቶች ገንብተናል፣ ተማሪዎች አፍርተናል:: ቁዓሩ ጁበቃል ወጁ? □ሚለዉ የሚያነጋግር ሊሆን ይችላል:: ግን ሰላም ባይኖረንም ልማትን እያካሄድን ነው:: ይሄ ከግንዛቤ ሊገባ ይገባል የሚል አመለካከት አለኝ::

ሙሁራን ምን አስተዋጽኦ □□□ረ□ ወጁም ሊ□□ር□ ጁ□ባል □ሚል ጥያቄ ተነስቷል:: እኔ ዶ/ር ካሳሁን ካሉት ጋር □ስማማለሁ:: ሙህር ማለት ዲግሪ ብቻ የያዘ እንዳልሆነ ሆኖም በአሁኑ ሁኔታችን የመንግስትን መዋቅር ከላይ እስከ ታች የያዙት እነማን ናቸው? ሙሁራን ናቸው:: የ□ኛ ችግር እነዚህ ሙህራን ሙያቸውን ሸጠው ለሆዳቸው ያደሩ ናቸው በአብዛኛዉ የሚል አመለካከት አለኝ:: ትልቁ ችግራችን ሙህራን ሙያቸውን ጁ□ዉ መንግስትን መምከርና ማስተካከል ሲገባቸው ዝም ብለዉ እንደቦይ ውሃ ይነዳሉ:: ስለዚህ

ልንወቅሳቸው ይገባል የሚል አመለካከት አለኝ እኔ እና ሙሁራን ፅ□ታቸውን አልተወጡም ሁላችንንም ይጨምራል እዚህ ቤት ውስጥ ያልተማረ ስለሌለ ሁላችንም ተጠያቂ ነን:: ሌላው በአንድ አስተያየት ሰጪ የሲቪል ማህበራት መስራት አለባቸው መጠናከር አለባቸው ተብሏል:: ይሄ አባባል በአመለካከት ትክክል ነው:: ግን የሚያሠራቸው ሁኔታ ኢትዮጵያ ውስጥ አለ ወይ? ዛሬ ፍትህ ሚኒስቴር ፍቃድ ይሰጣል:: ከዛ ባለፈ ምንም ዓይነት ድጋፍ አይሰጥም:: በሌላ በኩል ገንዘቡም ያለው ጉልበትም ያለው መንግስት ስለሆነ በሙሉ ሥራውን □ሚሠራው፣ ልሥራ □ሚለውም፣ መንግስት ነው:: መንግስት ሲቪል ማህበራትን ሥሩልኝ በዚህ አማክሩኝ እስቲ የዩንቨርስቲ ካሪኩለም ምን ይሁን? የጤና ኘሮግራማችን ምን የምሠል? የግብርና ስትራቴጂያችን ምን ይሁን? ወዘተ በሎ ኑ እንወያይ ያለበት ወቅት አላየሁም:: እኔ ለ 4 □መታት ያህል የግብርና ባለሙያዎች ማህበር ኘሬዝዳንት ሆኜ ምንም ያገኘነው ድጋፍ የለም:: መንግስትን እንኳን እንቅረብ ብንል መቅረብ አልቻልንም:: ስለሆነም □ሲቪል ማህበራት ሃላፊነት አለባቸው የተባለው ትክክል ሆኖ ኃላፊነታቸውን ለመወጣት የሚያስችላቸው ቅድመ ሁኔታዎች መሟላት አለባቸው:: ይህንን ማሟላት የሚችለው መንግስት ጁመስለኛል:: ስለዚህ መንግስት ብቻውን የትም ሊደርስ አይችልም:: የተወሰነ ቦ□ ላጁ □ጁሉ ጁ□□ማል:: ሌላው ከኢትዮጵያ ብዙ ሙህራን አገር ለቀው ሄደዋል ሆኖም □□ሁ ብዙ ሙህራን ስላሉ እነሱን መጠቀም ፅ□□ ጁመስለኛል:: አስፈላጊ ጁመስለኛል::

ሁለተኛ አስተያየቴ ዶ/ር ዘውድነህ ውይይት (dialogue) ለችግሮቻችን ቁልፍ መፍትሄ እንደሆነ አስረድተዋል:: ይህን በትክክል የምስማማበት አመለካከት ነው:: ሕዝቡ ተሰባስቦና ተወያይቶ ይህን አደርጋለሁ ይሄ ይደረግልኝ ማለቱ ትክክል ነው:: ነገር ግን ልክ በሲቪል ማህበራት እንዳለው ሁኔታ የመወያየት ዕድል አለ ወይ? ዛሬ □ስቲ □□ህ ቤት ውስጥ ይ□ጁ ስንት የመንግስት ባለሥልጣናት እንደመጡ መንግስት እንደዚህ ባለ ውይይት ይሳተፋል ወይ? መሳተፍ አይገባውም ወይ? እኔ እንደሚመስለኝ ከዚህ ነው መማርም ማስተማርም የሚቻለው:: □ኛ □□ህ ስንወያይ አንዳንድ ትችቶችን እያቀረብን ነው:: የመንግስት ባለሥልጣን በመሃከላችን ተገኝቶ ተሳስታችኃል፣ ይህን አድርጌአለሁ፣ ይህን አላያችሁም ቢለን እንማራለን ግን ይሄን የሚያደርግ የለም:: በተለያዩ የሙያ ማህበራት ስብሰባ የመንግስት ባለሥልጣኖች ይጋበዛሉ ግን አይመጡም፣ አይሳተፉም:: ስለዚህ ይሄ ውይይት የተባለው ለችግሮቻችን ቁልፍ ሚና የሚጫወተው አካል ሳይገኝ ወይም ሳጁመ□ እንዴት ነው ውይይት መፍትሄ የሚሆነው ሊሆን የሚችለው? እኔ አይመስለኝም:: ስለዚህ መንግስት ከዚህ መማር አለበት □ላለሁ::

ስምንተኛ አስተያየት ሰጪ:- ባህላዊ የሚባለው ነገር ላይ አስተያየት ለመስጠት ፈልጌ ነው:: □ኛ ለብ□ አመታት ይዘናቸው የቆየናቸው ባህላዊ የግጭት መፍቺያ ሥርዓቶች አሉን:: በባህል በመተሳሰር የተፈጠሩ ነገር ግን ብዙ ግዜ ከተለያዩ አገሮች አሜሪካ፣አውሮፖ ቻይና ወዘተ እየቦጫጨቀን ለችግራችን መፍትሄ ለመፈለግ የምናደርገውን ጥረት ምንም መፍትሄ አላመጣም:: ምክንያቱም ከውጭ የምናስገባው □□ኛ ስላልሆነ:: □ኛ ብዙውን ግዜ የምናከብረው የውጪውን ነው:: ግን ተራ ብለን የምንንቀው ባህላዊ መንገድ ነው መፍትሄ ሲሰጥ የምናየው ለምሳሌ በአፋርና በሂስ በኩል ግጭቶች አሉ:: እነዚህ ግጭቶች ለረዥም ዘመናት የነበሩ ናቸው:: እነዚህ ጉሳዎች ባህላዊ የግጭት መፍቺያ ሥርአቶች አሏቸው:: ይህን ማጉልበቱ ጠቃሚ ጁመስለኛል ከውጪ የሌላን ከማየት:: ሌላው □ሞ□ራሲ ለብ□ ነገሮች መፍትሄ ነው:: ይህ ጥርጥር የለውም ግን ለብዙ ችግሮችም መንስኤ ነው:: እያየን ነው ዲሞክራሲ በጣም ሰላማዊ የሆኑ አገሮችን ችግር ውስጥ ሲከታቸው ልዩነቶችን በማስፋት:: የዚህ ዋና ምክንያት ስልጣን የያዙ አካላት ስልጣናቸውን በቀላሉ ላለመልቀቅ በመሞከራቸው ምክንያት የሚፈጠር ነው:: ስለዚህ ዲሞክራሲን እንደ ግብ ይዘን ከዛ በመለስ ለምሳሌ በሽምግልና በመሳሰሉት ልዩነቶችን ለማስወገድ መምከር ይገባል □ላለሁ:: በርግጥ መንግስት በጣም ብዙ ችግሮች አለበት:: ግን የመንግስት ችግሮች እንዳሉ ሆነው ባሉት ክፍተቶች የመስራት ነገር ላይ ማሰብ ጁ□ባል □ላለሁ::

ዘጠነኛ አስተያየት ሰጪ:- □/ር ዘውድነህ እድሎቻችን በጣም በጠበበበት ሁኔታ ላይ ለችግሮቻችን መፍትሄ ከመፈለግ ዋናውን መንስኤ አውቀን ከሥር ከመሠረቱ ችግራችንን ሊፈታ የሚችል ነገር

መሥራት እንችላለን ብለው በተናገሩት ላይ አስተያየት ለመስጠት እፈልጋለሁ፡፡ የተለያዩ ጥናቶች እንደሚያሳዩት ባህላዊ የአፍሪካ ማህበረሰብ በ□ እሴቶች ቅብብል (Positive Social Capital Transformation) እየጠፋና እየተቋረጠ ያለ ነገር ነው፡፡ ለቀጣዩ ትውልድ በተረቶቻችን፣ በሙዚቃችን እንዲሁም በቀልዶቻችን ጭምር የምናስተላልፈው ሰላምን መገንባትና ችግሮቻችን በሰላማዊ መንገድ የመፍቻ ዘዴዎች □□□□ አሁን የምናየው የጐሳዎች ግጭት መስፋፋት ነዉ፡፡ ጠቃሚ ባህላዊ እሴቶቻችን (Positive Social Capital) ውስጥ ሽማግሌዎችን ማክበር በጐ በህል ሆኖ ሳለ አሁን ይህ በጐ ባህል እየጠፋ ነው ያለው፡፡ በአሁን በኢትዮጵያ ባለው ሁኔታ ለልጆቻችን ጠላቶቻቸውንና ወዳጆቻቸውን ለጁተዉ እንዲያድጉ እየተደረጉ ነው፡፡ በቦረና በገበራ መካከል ያለውን ጠቃሚ ባህላዊ የግጭት አፈታት ሁኔታ እየተውን አንድ የቦርና ልጅ እንዴት ገብራን እንደሚያጠቃና ከብቶቻቸውን ሊወርስ እንደሚችል እየተማረ ነው ያለው፡፡ ስለዚህ በጐ ባህላችንን እንድንመልስና ለልጆቻችን ማዉረስ እንድንችል በዚህ ላይ ብንወያይ ጠቃሚ ነው □ላለሁ፡፡

አሥረኛ አስተያየት ሰጪ፡- ሶስት ነገሮችን ለማንሳት እፈልጋለሁ አንዱ በአንድ የመንግስት ሥርአት ውስጥ ሶስት ነገሮች ይነሳሉ፡፡ እነርሱም ዲሞክራሲ፣ ሰላምና ልማት ናቸው፡፡ ሥልጣን ለመያዝ ትግል የሚያደርጉ አካሎች ዲሞክራሲን ነው በብዛት የሚያስቀድሙት፡፡ ሆኖም እንደአጋጣሚ ሆኖ እነዚህ ዲሞክራሲን አስቀድመው ይናገሩና ይሰብኩ የነበሩ አካሎች ሥልጣን በሚይዙበት ጊዜ ዲሞክራሲን ሶስተኛ ወጅም ሁለተኛ □□ርፉሉ፡፡ ሰላምን ያስቀድማሉ በአሁኑ ጊዜ በአብዛኛው በኢትዮጵያ ማስሚዲያ □ምሰማዉ □ሞ□ራሲ 2ተኛ ወጀም 3ተኛ ደረጃ ተሰጥቶት ነው፡፡ እኔ ተሳስቼ ሊሆን ይችላል ግን ዲሞክራሲ ይቀድማል ባይ ነኝ፡፡ □ሞ□ራሲ በመ□መሪ□ ካለ ሰላም ይቀጥላል፡፡ ሰላም ካለ ደግሞ ልማት ጁመ□ል፡፡ □□ ለቲካ ሜ□/መ□ረ□ መስፋትና መጥበብ ከዲሞክራሲ መኖርና አለመኖር ጋር የተያያዘ ነው፡፡ ዲሞክራሲ ከምንም ነገር በላይ ልባችንን ሰብሮ መግባት ይኖርበታል፡፡ ዲሞክራሲ ልባችንን ሰብሮ በደማችን ሥር ካልገባ በስተቀር እንደተባለው የነብርን ጅራት አይዙም ከያዙም አይለቁም እንደሚባለው የስልጣን ጥያቄ ይመጣና ዲሞክራሲ ማደናገሪያ ይሆንና ሰላም ጁሰበካል፡፡ ስለ□ህ □እኔ ጥያቄ ማንኛቸው ይቀድማሉ? የሚል ነው፡፡

ሁለተኛ ስለሙህር የተነሳ ነገር አለ፡፡ እኔ ሙህር የምለው በርግጥ ፊደል የቆጠረ ሆኖ ያንን የቆጠረውን □□ል ለአገሩ፣ ለወገኑ፣ ለትውልዱ፣ በመልካም ጐንነቱ የሚያውለውን ነው ያለበለዚያ እንደተባለው ፊደል ቆጥሮ የራሱን እንጀራ ለመጋገር የሚሮጥ ፊደል ቆጥሮ የተፃፈን ለማንበብ ቴክኖሎጂን ለመረዳት አለምን ለመገንዘብ የሚጠቅምበት አለ፡፡ ይህ ለእኔ ሙህር አይደለም፡፡ ለእኔ ሙህርነት ፊደል ስለተቆጠረ የሚገኝ ሳይሆን ከእግዛአብሔር □ሚሰዓ ስፌ□ ጁመስለኛል፡፡ □□ህ ላጁ ሊታወቅ የሚገባው አንደበተ ዳፋ፣ አንደበተ ጉልዳፋ፣ ፊ ርቅ አዳፋ ገበሬ መህር ተብሎ ዩኒቨርስቲ ውስጥ ከተቀመጠ እንደ እኔ ብጤ ሙህር የበለጠ የሚያስብ ሊኖር እንደሚችል ነው፡፡

ሌላዉ □ክ□□ታችንና የልማታችን ጉዳይ አለ፡፡ በእርግጥ ከዲሞክራሲ ፉር □ሚ□□ዊ ጁመስለኛል፡፡ በ□ህ አገር ሥልጣን የሚይዝ መንግስት ሁል ግዜ አፍርሶ ሰሪ ነው፡፡ ትላንት □ተሠራ ዓሩ ነገር ሁሉ መዓ□ ተደርጐ በመተርጐም ያን ማጥፋት እና አዲስ መስራት መጀመር የተለመደ ነው፡፡ ባሳለፍናቸው መንግስታት ሁሉ የልማት፣ □ክ□□ታችን፣ የባህላችና የታሪካችን ተከታታይነት በሚጐዳ መልኩ ያለፈውን መልካም ነገር ሁሉ ማጥፋት የተለመደ ነው፡፡ ኢትዮጵያ ከእኔ ይጀመር፣ ልማት ከእኔ ይጀመር፣ ሰላም ከእኔ ይጀመር፣ ዲሞክራሲ ከእኔ ይጀመር የሚለው የተለመደ መጥፎ አካሄድ ነው፡፡ ስለ□ህ ለእኔ ትልቁ ጥፋት ይሄ ጁመስለኛል፡፡

አሥራአንደኛ አስተያየት ሰጪ፡- የመጨረሻውን ተናጋሪ በአንድ ግጥም ብረዳቸው ደስ ይለኛል ጁ□ዉም፡-

አባትና እናቴን በግዜ ቀብሬ
መንግስት እጠራለሁ ወገቤን አስሬ፡፡

በ1977 □ም. ባላ□ር □□□መዉ ግጥም ነው፡፡ የእኔ ጥያቄ በመገናኛ ብዙሃን ጉዳይ ላይ ያተኩራል፡፡ □□ህ ቤት ውስጥ በተከ□□ጁ በሚ□ፉባ ውይይቶች ላይ አልፎ አልፎ □□ኛ ለሁ፡፡ ሁልግዜ የሚነሱ ጉዳዮች አሳሳቢና አንገብጋቢ የሆኑ አገራዊ ጉዳዮች ናቸው፡፡ ነገር ግን ከዚህ ቤት ወጣ ስንል የምንሰማቸው የመገናኛ ብዙሃን አስረሽ ምቺው ዘፈን የሚያሰሙ ናቸው፡፡ ምንአልባት ማስረጃ አይኑረኝ እንጂ በማየውና

በምሰማው ነገር አንድም ሰው ስለ ብሔራዊ አጀንዳ እንዳያስብ □ሚ□ልፅ ጁመስላል:: □ሬ□ጵ ጣቢያዎቹ በሙሉ ምን አልባትም አልፎ አልፎ ውይይት ብለው የሚያቀርቡት አጀንዳ ስለፍቅር አንዳንዴም በታክሲ ውስጥ ሆነህ ሳንቲም ባይኖርህ ምን □□ርፉለህ አይነት ገጠመኝ ላጁ □ተኮሩ ናቸው:: ለእነዚህ ሁኔታዎች ትኩረት በተሰጡበት ሁኔ□ ዉስዓ ስለብሔራዊ አጀንዳ ማንሳትና መነጋገር ይቻላል ወይ? የሚል ጥያቄ አለኝ:: ሌላው በምትሄዱበት መንገድ የምታዩት የድርጅት ስሞች፣ የት/ቤቶች ስሞች፣ የልጆቻችን ስሞች በጠቅላላ አበሻ አበሻ ይሸ□ሉ ወይ? የፈረንጅ አይደሉም ወይ? ይህን ይዘን ነው ወይ አገር እንገነባለን ብለን የምናስበው::

አሥራ ሁለተኛ አስተያየት ሰጪ:- በመጨረሻ አካባቢ በተሰጠ አስተያየት ላይ አስተያየት ለመስጠት ፈሌጌ ነው:: እኔ ለምን በስሜት መነዳት እንደምፈልግ በጭራሽ አይገባኝም:: ከቀረበው ልማትና ዲሞክራሲ የተገነጣጠሉ፣ ቅደም ተከተል ያላቸው ነገሮች ይመስል □ተቆራኙ፣ አብረው የሚሄዱ፣ ጊዜ የሚፈልጉ፣ ሂደት የሚፈልጉ፣ ካንድ □ረጽ ወ□ሚቀዓ ለዉ □ረጽ □ሚሄ□ መሆናቸውን የረሳን ይመስለኛል:: እና እንዲሆን የምንፈልገውን እንዲህ ቢሆን እንዲህ ቢሆን ጥሩ ደስ ባለን ቢሆን:: ለመሆኑ የትኛው አገር ነው በአንዴ አምጥቶ ዲሞክራሲን ቁጭ ያደረገው:: ብዙ ጊዜ ወሰድን ወይ? አዎ ወስደናል:: ለምን ወሰድን ስንል ሥርአቱን ማስቀመጥና ሂደቱን ቀስ አድርገን ስላሳስኬድን:: አሁንም እንዲሆኑ የምንፈልጋቸውን ነገሮች በ□ እየተነዳን ይመስለኛል::

ከዛ አልፈን ለምሳሌ በአሁኑ ጊዜ በባህላዊ መንገዶች ችግሮችን □መ□ታት ዘዴዎችን በሙሉ እያጣን ነው ተብሏል:: ይህ ለምንድነው አስገራሚ የሚሆነው? ለምንድነው በአሉታዊ መልኩ የታየው? ይህ የሕብረተሰብ ዕድገት ሂደት ውጤት አይደለም ወይ? የነበሩ ነገሮች □□ተቀ□ሩ አዳዲስ ዘዴዎች □□መ□· አይደለም ወይ ሂደት:: በርግጥ ጠቃሚ ነገሮችን እንደምንም ማቆየቱ አንድ ነገር ሊሆን ይችላል ግን ሂደቶች በሙሉ ለውጥ እንዳላቸው መገንዘቡ ጠቃሚ ነው:: በማንኛዉም ሕብረተሰብ ቢሆን ወጣቱ ሁልጊዜ የአባቱን የነበረውን እየያዘ አይደለም የሚሄደው:: የዩኒቨርስቲ ተማሪዎችም ላይ ርዕይ የላቸውም ተብሎ የተሰነዘረው አስተያየት ትክክል አይደለም:: ከዛ ይልቅ ወደ ነባራዊ ሁኔታ ወረድ ብሎ ምንድነው እርስ በርስ የሚያጣላቸው ብሎ መ□□ቅ ጁበጽል::

ምሁራንንም የምንሰድብበት ሌላዉ ምክንያት አይታየኝም:: እያንዳንዱ ሰው የሚሠራው የተወሰኑ ጥቅሞችን ለማግኘት ነው:: ምን ማለት ነው አገር? እንደእኔ አገርን ልጠቅም የምችለው እግረመንገዴን እየሰራሁ እያለሁ እኔም □□ተ□ቀምኩ እግመረንገዱን የእኔ አስተዋጽኦ ጥሩ ከሆነ አገሪቷ ተጠቃሚ ትሆናለች:: በዚህ ላይ መወቀስ ተገቢ አይደለም:: አገር እንዲሁ ንድፈሃሳባዊ (Abstract) ነገር አይደለም:: የሙህራን ሥራ የፅድቅ ሥራ ነው ማለት አይቻልም ያለነው ገዳም ውስጥ ሳይሆን በገሃዱ አለም ነው::

አስራሶስተኛ አስተያየት ሰጪ:- □እኔ ጥያቄ ከመድረኩ አካባቢ ሃይማኖት በሰላም ላይ ስላለው አስተዋጽኦ በተሰጠ አስተያየት ላይ ያተኩራል:: እኔ እንዳየሁት አቶ መድህኔ እና ዶ/ር ካሳሁን በአንድ መስመር ሆነው ሃይማኖት በሰላም ላይ አሉ□ዊ ተፅዕኖ አለው ሲሉ ዶ/ር ዘውድነህ ደግሞ በተቃራኒው አይደለም ጁላሉ:: ስለ□ህ በ□ህ □□ጁ ላጁ □ተምታታ ሃሳብ ይዥ ከአዳራሽ ሳልወጣ ከመድረኩ ያላችሁ ሰዎች ሃሳባችሁን አዋህዳችሁ እንድትነግሩኝ □□ልፉለሁ::

አሥራ አራተኛ አስተያየት ሰ□ :- አስቀድሜ በኸሬዝዳንት መንግስቱ ላይ የቀረበ ቀልድን ላቅርብ:: ኘሬዝዳንት መንግስቱ በነበሩበት ወቅት ጉብኝት ይሄዳሉ፡ ሕዝቡ አቀባበል ለማ□ረፅ ተሰብስቦ □□ለ መ□ረ□ መሪዉ ኘሬዝዳንቱ እየደረሱ ስለሆነ ሕዌቡ በ□ ብፊ ባ እንዲቀበላቸው ጁ□ጁቃል:: በ□ህ □□ ኘሬዝዳንት መንግስቱ ሰው ሳያያቸው ከሕዝብ ፉር ተቀላቅለኸል:: ሕዌቡ □□ፊ በፊ በ ሳለ ኘሬዘዳንቱ እጃቸውን አጣጥፈዉ ቆመኸል:: ይህን ያየ ከጐናቸው የቆመ ሰው ልታስፈጀን ነው እንዴ □ማ□ፊ በ□ በዉ ብሎ □ሽም አደረጋቸው ይባላል:: ይህን ቀልድ ያቀረብኩት የሆነ ትምህርት ስለማገኝበት ነው:: □ኛ ብ□ ተናጋሪዎች አሉን:: ብ□ ተመራማሪዎች አሉን ሙህራን አሉን:: ግን ያጣነው እነዚህን ሳይሆን ወደ ተግባር የሚተርጉም ነው ያጣነው:: በሰው ላይ መጥፎ ነገር ማውጣት በጣም ቀላል ነው:: □ስዉ መልካም ነገርን መናገር ነው ከባዱ:: ሃሳብ አንለዋወጥም:: እኔ ከሶስቱም አቅራቢዎች የወሰድኩት ነገር አለ:: እኔ የምለው ነገር ሁሉ ትክክል አይደለም እኔ የምላት ግን አንድ የምትጠቅመን ነገር አላት::

ከመድረክ እንደተባለው መንግስት ብዙ ነገር አለው:: ሆኖም መንግስት የሚለው ሁሉ ትክክል አይደለም:: ሰዎች ከሚሰጡት በርካ□ አስተያየቶች ውስጥ የተወሰኑትን ጠቃሚዎቹን ሊወስድ ይገባል:: በአጠቃላይ ለማለት የምፈልገው እኔ ያልኩት ብቻ ትክክል ነው የሚለው ሃሳብ ቢ□□:: □□ህ □ሰዉ ሰዉ ሁሉ የሚናገረው ለራሱ ትክክል ነው:: ግን የሚመቸውን ጥሩውን ቢወስድ የተወሰነ መሻሻል እናመጣለን የሚል ዕምነት አለኝ::

ለሁለተኛ □ር ጥያቄዎችና አስተያየት □ተሰ□ ተፊ ማሪ ማብራሪ□

ዶ/ር ዘውድነህ፣ ተቀራርቦ መነጋገር (Dialogue) አማራጭ የለውም፤ □ሱ ከሌለ የለንም ነው:: በ□ርዕዓ የመነጋገር ባህል ልክ እንደ ሕፃን ልጅ የሚያድግ ነው:: በአንዴ የሚመጣ አይደለም:: ውጤት ያለው ውይይት ለማድረግ ስለምንናገረው ጭብጥ ማወቅን ይፈልጋል:: እነዚህን ሁሉ ቅርጽ የምናሲዘው እኛ ነን:: ግን ይሄን ለማድረግ የፖሊሲና የሕግ ማዕቀፍ አለ ወይ? ለእኔ በሕገመንግስታችን ቀጥሎ በትልቁ የማየው አንድ አዋጅ (ምንም እንኳን ቢ□ጁም) መረጃ □ማዕኘት ነፃነት (Freedom of Information Act) አዋጅ ነው:: በሕገመንግስታችን አንቀጽ 29 ላይ ማንኛውም ዜጋ የዚህ አገር ዜጋ በመሆኑ ብቻ የራሱን አመለካከት የመያዝ፣ መረጃ የመጠየቅ፣ መረጃን □ማዕኘት፣ መረጃን የማሰራጨት የማይገሰስ መብት አለው ይላል:: ግን ይህን የሚያፍ□□ ሕዕ ወጁም መመሪያ የለንም:: ስለዚህ መ/ቤት ሄደህ መረጃ ብትጠይቅ የለም አይሰጥም ነው:: ተመራማሪው መረጃ ቢፈልግ አያገኝም:: ላውራም ብለህ ብታወራ የሚከላከልልህ ሕግ የለም:: ይሄ በሌለበት ሁሉም በስጋት ነው ያለው:: ስለዚህ የመነጋገር ባሕሉ አያድግም:: ግን ተስፋው ስላለ ረቂቅ ሕጉ ወጥቷል:: ወደፊት በዚህ ላጁ እንወያይ የሚል ጥሪ አስተላልፋለሁ::

ሌላው ባሕላዊ የግጭት ማስወገጃ ዘዴ ላይ ለማለት የምፈልገው ብዙውን ግዜ አማራጭ የግጭቶች ማስወ□ጽ □□ (Alternative Dispute Resolution Mechanism) ብለን የምናወራው ጉዳይ አለ:: ባሕላዊ የግጭት ማስወገጃ ዘዴ የዚህ አንድ አካል ነው:: አሁን አሁን አማራጭ የሚለውን ትተን ትክክለኛ የግጭት ማስወ□ጽ □□ (Appropriate Dispute Resolution Mechanism) የሚለውን እየተጠቀምን እንገኛለን ለዚህ ዋናው ምክንያት የባሕላዊ ግጭት ማስወገጃ ዘዴ ሁሉ በራሱ ጤናማ ስላይደል ነው::

ዶ/ር ካሳሁን ብርሃኑ:- ሁሉ ነገር ከመንግስት ካልመጣ የሚል አስተያየት ተሰንዝሯል:: ሆኖም ባለው ሕግና ሥርአት መ□□ል ሲገባን ብዙ ስለማናደርግ □□□ ላጁ ሲ□ሰብ ጁሻላል □ለሁ::

ሌላው አንድ አስተያየት ሰጪ ዲሞክራሲ፣ ሰላም ከዛ ልማት ይከተላል ብለዋል:: በግልባጩ ደግሞ መ□መሪ□ መረፉፉትና ልማት ቀጥሎ ሰላም ይከተላል ከዛ □ሞ□ራሲ ጁመ□ል □ሚስ አስተሳሰብ ያላቸው አሉ:: ይህ ክርክር መፍትሄ ያላገኘ ጉዳይ ነው::

የብዙሃን መገኛን አስመልክቶ የተሰጠው አስተያየት ትክክል ነው:: የሚዲያ አየር ሰዓት ውድ መሆኑ ጁታወቃል እና ማንቼ፣ አርሴ ወዘተ እያሉ ቀኑን ወይም ግማሽ ቀን ሙሉ ማሰራጨትና ወጣቱ እንዲያተኩር ማድረግ ችግር አለው የሚል ሃሳብ አለኝ::

ሌላው ሃይማኖት አሉታዊ ተፅዕኖ አለው አላልኩም:: ግን አሉ□ዊ ተፅዕኖ ያላቸው በሃይማኖት ስም የሚንቀሳቀሱ ስብስቦች አሉ ነው ለማለት የሞከርኩት:: ለምሳሌ አንዳንድ አዳዲስ የሃይማኖት እንቅስቃሴዎች የበላይነት ገዥነትን በሚ□ል□ ኃይሎች አማካኝነት ተደራጅተው የሚንቀሳቀሱ ናቸው:: እነ ኘሬዝዳንት ቡሽ የሚመሩት ሪፐብሊካን ፖርቲ ቀኝ አክራሪ ክንፍ □ሚ□□መው የሃይማኖት እንቅስቃሴ አለ:: ይህን ስናይ ሃይማኖት በሙሉ ዓኑ ነው ማለት አይደለም:: መጥፎ ያልሆኑ በርካታዎች እንዳሉ ሁሉ ሌላ ድብቅ አላማ ያላቸው አሉ:: በ□ህ □□ጁ ላይ በግልፅና በማስረጃ አስደግፎ መነጋገር ይቻላል::

ረዳት ኘሮፌሰር መድህኔ □□ሰ:- ብዙ ነገር በልማት በኩል ተሰርቷል ተብሏል:: ግን የአገሪቱን የፖለቲካ ችግር ለመፍታት በሚችል አቅም □ረጽ አጁደለም የሄድነው:: ተስፋ ሰጪ የኢኮኖሚ አስተዳደር (Governance) አለ:: ግን በፖለቲካ አስተዳደር ካልተደገፈ ዘላቂነት አይኖረውም:: ከዚህ አንጻር ነው ለመናገር የሞከርኩት እንጂ ምን ተሠርቷል፣ ምን አልተሠራም፣ ለውጥ አለ ወይ? ወደሚል ለመግባት አልሞከርኩም እሱ ዋናው ጉዳይ ስላልሆነ:: ሌላው ዲሞክራሲ እራሱ የችግር መንስኤ ነው ተብሏል:: ሆኖም የችግር መንስኤ የሚሆነው ጠንካራና ነፃ አገራዊ የዲሞክራሲና የፖለቲካ ተቋም ከሌሉ ነው:: በኬኒያ ጉዳይ እንደተጠየኩት የድምፅ ቆጠራ ብቻ ሳይሆን ዋናው □□ጁ □ም□ እንዴት ይቆጠር

□ሚለውም □ ምር እና ነፃና ጠንካራ ተቋማት ከሌሉ ችግር ነው የሚፈጠረው:: ይሄ ደግሞ ለግጭት አፈታት ወሳኝ ነው የሚመስለኝ:: አገራዊ የፖለቲካና ዲሞክራሲያዊ ተቋማት ስንመሰርት በተቻለ መጠን አሻሚ ባይሆኑ ይመረጣል:: ይልቁንም በተቻለ መጠን አብዛኛውን የሚወክሉ ነፃና በጠንካራ ሰዎች □ሚመሩ ሊሆኑ ይገባል::

በፖለቲካ አመለካከት፣ በማንነትም ጭምር አሻሚ ከሆኑ የመንግስት ሥርአት አወቃቀሩ፣ ተቋማቱ፣ ሕፅፉቱ፣ እነሱን ያቀፈው በሙሉ አሻሚ ከሆኑ አጠቃላይ የአገሪቱን ሊሂቃንና አኩራፊውን መሰብሰብ አይቻልም:: ከዛ ሜዳ ላይ ለማምጣት የሚቻለው ጠንካራና ነፃ ተቋማት ሲኖሩና በጠንካራ ሰዎች ሲመሩ ነው:: በሌላ በኩል የምንፈጥራቸው ተቋማት፣ በትምህርትም እና በሚ□□ □ምናስተላልፈው መልዕክት ወሳኝ ነው ከሕብረተሰብና አገር ግንባታ አንፃር:: ከዚህ ጋር አብሮ የሚያያዘው ሰላማዊ የግጭት አፈታት ሥርአት መዘርጋት አለብን:: በዚህ ላይ ጠንክረን ልንሠራ ጁ□ብል::

ምክንያቱም አብዛኛዎቹ ችግሮቻችን ከማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ከሆኑ ትናንሽ ነገሮች ላይ ተነስተው ትልቅ የፖለቲካ እና በሃይል የተደገፉ ግጭቶች እየሆኑ ስለመጡ ነው:: እዚህ ላይ ትኩረት ማድረግ ይኖርብናል::

በመሬ ረሻ የዕለቱ የውይይት መሪ አቶ ወርቅነህ ደነቀው ተናጋሪዎቹንና ተሳታፊዎችን በራሳቸውና በኢትዮጵያ የኢኮኖሚክስ ባለሙያዎች ማህበር ስም በማመስገን ዉጁጁቱ በሪሰኘሽን ግብዣ ላይ □ ምር እንዲቀጥል ጋብዘዋል:: በመቀ□ልም ከተነሱት ጉዳዮች ውስጥ አንዱ የተጠያቂነት ሥርአት እንደሆነ ይህም ለምሳሌ አንድ ተሳታፊ ሰው ሲዋሽ ምን እናድርግ ብለው የተጠያቂነት ሥርአት መኖር እንዳለበት የሚጠቁም አስተያየት ሰዓ ተኘሬ:: በ□ህ ዉስዓ □ፅሞ እያንዳንዳችን ተጠያቂ ነን::

ምክንያቱም ውሸትን የተቀበልን ወይም ውሸት እንዲነገር ስለፈቀድን ጁህ □ሚ□ሳ□ዉ ጣቶቻችንን ወ□ እራሳችን እንዲጠቁሙ በማ□ሪፅ እያንዳንዳችን በየራሳችን ለውጥ ለማምጣት መጣር እንዳለብን ነው::

የርዕይ 2020 መድረክ ዝግጅት አንዱ አላማ እያንዳንዱ ሰው፣ በድን፣ አካል፣ ፖሊሲ አውጪ፣ ፖሊሲ ተርጓሚና በአገሪቱ ልማት ውስጥ ምን ሚና አለኝ፣ ምን መለወጥ እችላለሁ በምሠራው ሥራ ላይ □ሚል ሃሳብ እንዲፈጠርና እንዲጫር የማድረግ ነው::

በዛሬው ውይይት ከተነሱ በርካ□ ጥያቄዎችና አስተያየቶች ውስዓ ተከፍተው የሚቆዩና □ሚ□□ የሚኖሩ ሲሆን ምርምር እንድናደርግና እንድታደርጉ □ሚ□በረታቱ ናቸው:: ከአንድ ተሳታፊ እንደተነገረው ፍላጐታችን የምንፈልገው ግብ ላይ ለመ□ረስ ብቻ ሳይሆን □□ ፅብ ላጁ ለመ□ረስ የሚያስችለን መንገድ ምንድነው የሚለው ላይ አብረን እንጨነቅ መፍትሄ እንፈልግ በማለት ሁሉንም አመስግነው የዕለቱን ውይይት □ፅ ተኘሬ::

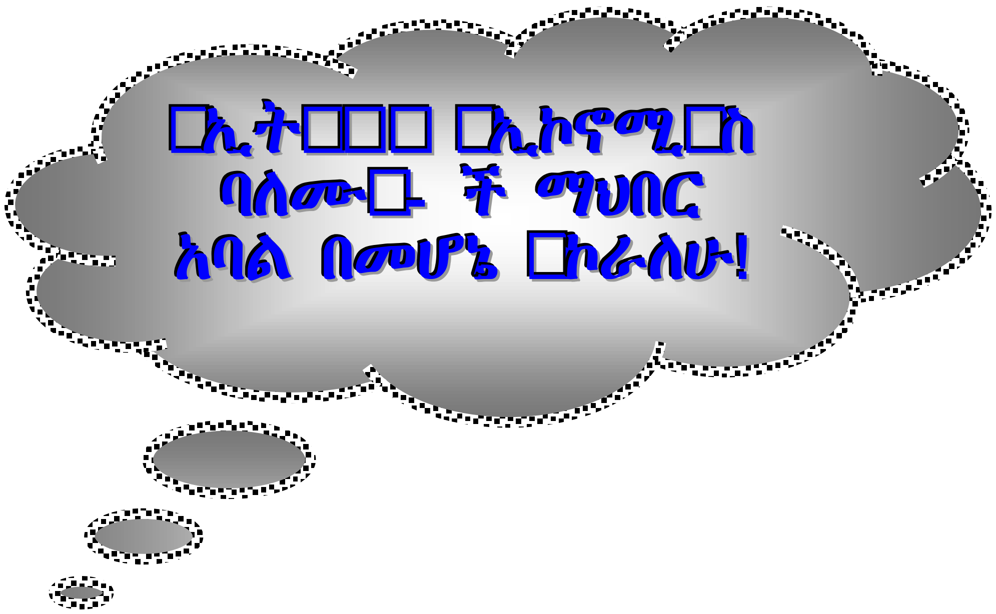

Ethiopian Economic Association

P.O.Box 34282 Tel. 251-11-4162121 Addis Ababa, Ethiopia
Fax: 251-11-4160967 E-mail: eea@ethionet.et Website: http:// www.eeaecon.org

The Ethiopian Economic Association has the objectives of:

- Contributing to the economic advancement of Ethiopia,
- Promoting the professional interests of its members,
- Promoting economic research and assist in the dissemination of the findings of such research in Ethiopia,
- Providing fora for the discussion of economic issues and
- Promoting professional contacts between Ethiopian and Foreign Economists.

The association requests its members to fill the following form and send it to the Secretariat through P.O.Box 34282 or contact persons in their institutions.

ETHIOPIAN ECONOMIC ASSOCIATION
MEMBERSHIP REGISTRATION FORM

First Name:	**Second Name:**	**Grand Father's Name:**	
Institutional Affiliation:		**Department:**	
Current Position:	**Area of Specialization:**		
Highest Educational Qualification:	**Year of Graduation:**		
Fields of Interest:			
Current Address: Office-Telephone:		**P.O.Box:**	**City/Town:**
Private-Telephone:		**P.O.Box:**	**City/Town:**
Telex:	**Fax:**	**E-mail:**	
Experience in different positions			

Institution	**Period/Years**	**Type of Work**
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Membership Status: ☐Full Member ☐Associate Member ☐Institutional Member

Signature:____________________ Date:______________________

Membership

Full membership is open to all Ethiopians and non-Ethiopians who have a minimum of a first degree in Economics and who subscribe to the objectives of the Association. (Registration fee Birr 50.00 and Annual fee Birr 60.00)
Associate Membership is open to all Ethiopians and non- Ethiopians who have a minimum of a first degree and subscribe to the objectives of the Association. (Registration fee Birr 25.00 and Annual fee Birr 30.00)
Institutional Membership is open to all Ethiopian and other institutions within and outside the country that subscribe to the objectives of the Association. (Registration fee Birr 500.00 and Annual fee Birr 700.00)
Honorary Membership is bestowed by the Association on individuals who have made a distinguished contribution to promote the objectives of the Association. (Upon Recommendation)
N.B. This form is available at our web site www.eeaecon.org

Ethiopian Economic Association

P.O.Box 34282
Fax: 251-11-4160967
Tel. 251-11-4162121
E-mail: eea@ethionet.et
Addis Ababa, Ethiopia
Website: http:// www.eeaecon.org

Subscription Slip

1. Full Name____
2. Institution____
3. Address:-

   P.O.Box________________Telephone____________________

   Fax.____________________E-mail:____________________

   Town/City____

   Country____

   Other Specifications (if any)______________________________

   Location for delivery (if residing in Addis)________________________

   ____
4. Member ☐ Non-Member ☐
5. Amount paid – In figure Eth. Birr __________ or USD ____________

   In Words ____

1. Area of interest in Economics ________________________________

   ____

2. Date ____________________ Signature ______________________________

N.B. *a. - If the subscriber is institution write nothing on No. 1.*
b. - Pay your subscription fee either 1. by coming to our office in front of Lancha, Red Sea Construction building, 3rd floor or 2. by sending the money to Commercial Bank of Ethiopia, Arat Kilo Branch, Account No. A/C 2350, Addis Ababa, Ethiopia and then send the deposit slip to our office.
The Subscription form is available at our Web site www.eeaecon.org